

Na frontě studené války

Československo 1948-1956

Převzetí moci komunisty v Československu 25. února 1948 lze chápat mimo jiné jako datum zahájení protikomunistického odboje. Jistě není žádným tajemstvím, že se na něm podílely západní mocnosti. Spojily se zde zájmy čs. exilu se zájmy států ohrožených reálně či teoreticky Sovětským svazem a vznikajícím systémem jeho satelitů.

Protikomunistický odboj, nazývaný v Česko-slovensku odbojem "třetím", je chápán (pokud je vůbec akceptován) jako konkrétní aktivní ozbrojené, zpravodajské nebo sabotážní akce v období let 1948-1956. Akteři byly z vlastní vůle desetitisíce československých občanů, žijících na území státu, nebo uprchlíků. V řadě případů vznikal tento odboj zcela nezávisle a spontánně jako reakce na teror rozpoutaný komunisty proti jinak smýšlejícím. Pokud byl tento odboj nějak organizován, jednalo se o řízení několika nepříliš koordinovanými středisky v zahraničí.

Hranice Československa mezi Východem i Západem jej předurčovala k tomu, aby právě zde proběhly dramatické střety studené války. Nepřerostly v konflikt otevřený, přesto mají nepochybně svůj význam. Pokud je poznáme a dokážeme popsat, můžeme poznat i hodnotu jejich obětí.

Od operací kurýrů uplynulo již přes padesát let. Stále se ale jedná o téma málo známé, historicky zpracované jen nahodile. Nejsou k dispozici zdaleka všechny doklady, a to zejména z archivů demokratického světa. Přesto je naší povinností pokoušet se objasnit události a nově je definovat. Musíme zodpovědět otázky po významu odboje a jeho výsledcích. Musíme připomenout tisíce spoluobčanů vězněných, popravených nebo zabitých na státních hranicích, kteří se do boje proti totalitní moci vydali s vědomím obrovských rizik pro ně samé i jejich blízké.

V neposlední řadě si touto výstavou připomínáme výročí komunistického převratu v Československu. Ten byl důvodem, proč tisíce našich spoluobčanů vedly statečný boj proti totalitní moci.

Státní bezpečnosti se podařilo podchytit na čtyři tisíce osob, které se podílely na zpravodajských operacích jako kurýři, organizátoři v zahraničí a pomocníci na území Československa.

K dlouholetým trestům vězení bylo odsouzeno asi 250 kurýrů. 12 kurýrů bylo popraveno, nejméně 7 zahynulo na hranicích, 11 zemřelo ve vězení.

Ne všichni byli čítankoví hrdinové. Žili v době, která kladla na jedince obrovské nároky. Přesto riskovali a zaslouží si náš respekt.

On the Cold War Front - Czechoslovakia 1948 - 1956

The moment that the Communists took over the reins in Czechoslovakia on February 25, 1948 may be understood, among other things, as the beginning of the anti-Communist resistance. It is no secret that Western non-Communist powers participated in this resistance, which combined the interests of Czechoslovak exiles with the interests of the countries facing supposed or real threat from the Soviet Union and its nascent system of satellites.

The anti-Communist resistance, called the "third resistance" in Czechoslovakia, is understood (if it is accepted at all) as concrete armed, intelligence or sabotage operations between the years 1948-1956. The participants were tens of thousands of Czechoslovak citizens, either living on state territory or in exile, who acted of their own will. In many cases, the resistance formed independently and spontaneously, in response to the terror the Communists were unleashing against those who thought differently. Where this resistance was organized, it was directed by several not very tightly coordinated centers abroad.

The country's position between East and West predestined it to witness dramatic Cold War clashes. While they did not develop into open conflict, they are undoubtedly significant. In recognizing and describing them, we can also come to appreciate their victims' value.

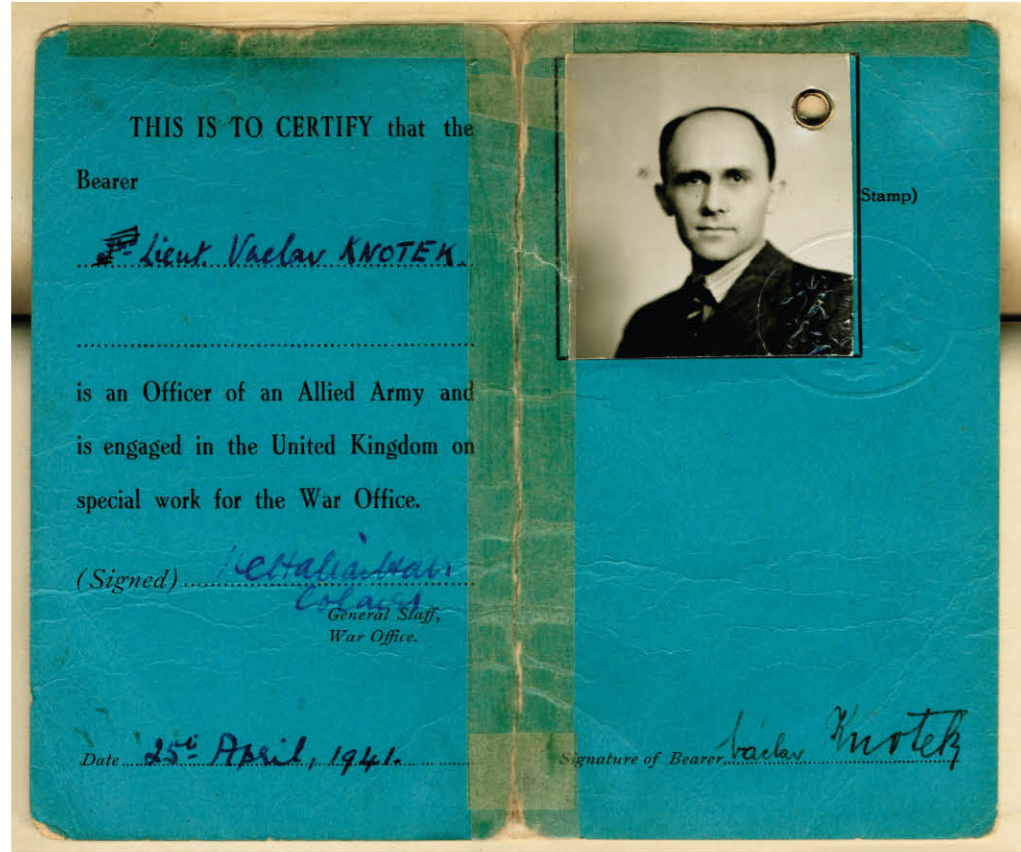
More than fifty years have passed since the couriers' operations, but the topic is still little known, and historical science covers it only randomly. Many documents are yet to be made available - mostly from democratic countries' archives. Yet it is our duty to try to clarify and redefine what happened. We must answer questions concerning the significance and accomplishments of the resistance. We must remember the thousands of fellow citizens who were imprisoned, executed or killed on the border, and who embarked on a war against totalitarian power, conscious of the huge risks this involved for themselves and their relatives.

Last but not least, this exhibit reminds us of the anniversary of the Communist coup d'état in Czechoslovakia - the reason why thousands of our fellow citizens bravely fought the totalitarian power.

The (Communist) Secret Police (StB) succeeded in capturing about four thousand people who participated in intelligence operations in Czechoslovakia as couriers, organizers abroad and their assistants on Czechoslovak territory.

Approximately 250 couriers were sentenced to long-term imprisonment. Nineteen couriers were executed, at least seven died on the border, and eleven died in prisons.

Not all of them were textbook heroes. They lived in an era that placed immense demands on the individual. Yet they took the risks, and they deserve our respect.

Průkaz V. Knotka z dob služby v naší armádě ve Velké Británii. V. Knotek's ID card from his service in the Czechoslovak Army in the UK.

Počátky

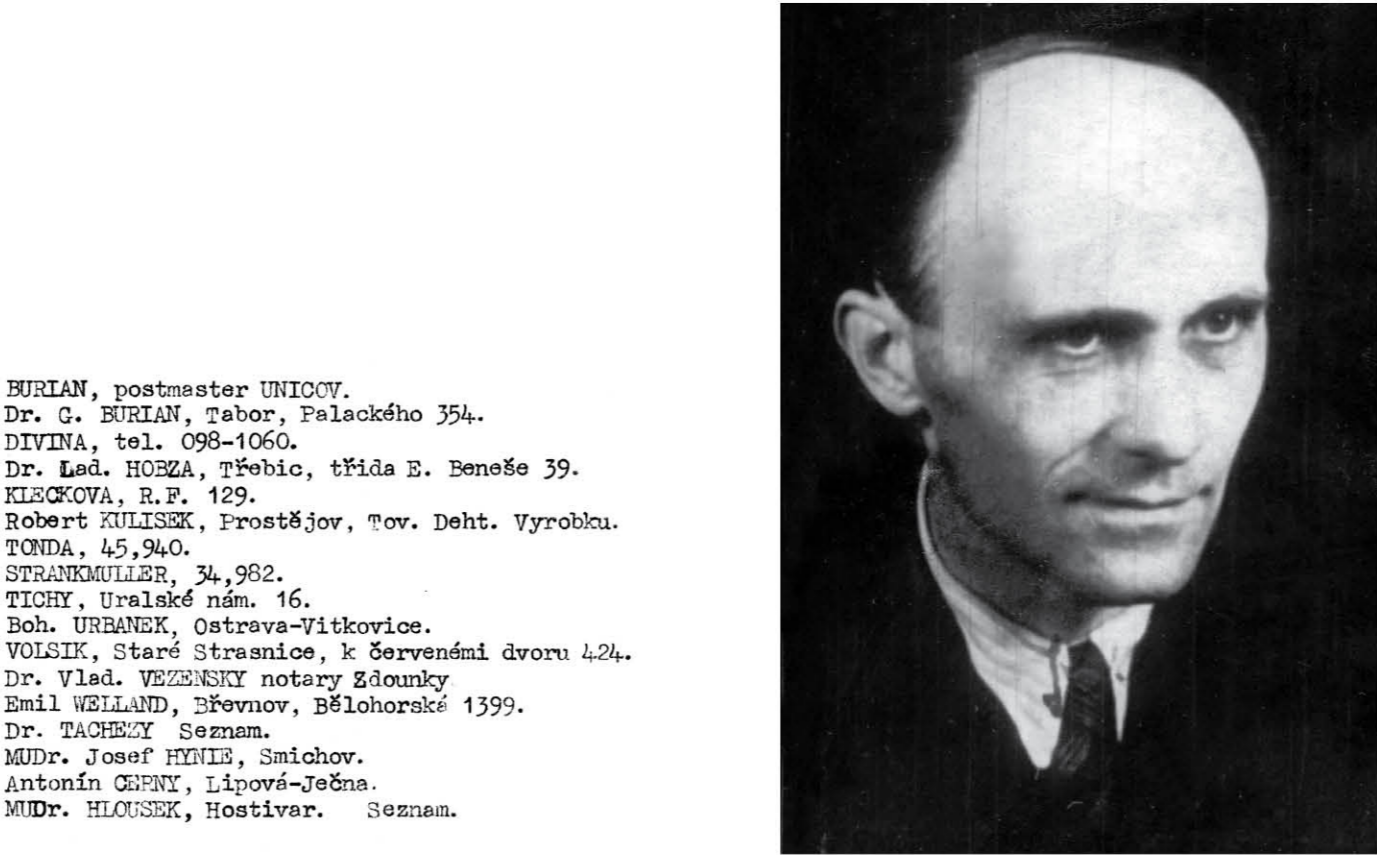
Únor 1948 znamenal počátek zásadních změn ve společnosti i státu, pro občany pak zásadní existenční změny. Tisíce perzekuovaných občanů a přesvědčených demokratů se s novými poměry nedokázaly ztotožnit. Byli zbaveni své existence nebo nebyli schopni žít z principiálních důvodů v nové politické situaci. Reakcí bylo zapojení do odboje po vzoru nedávno minulé doby nacistické okupace. Vytvářely se skupinky vyrábějící a rozšiřující letáky, shromažďující zbraně a získávající informace. Z obavy před postihem za tyto aktivity nebo nezávisle na tom se pak desetitisíce občanů rozhodli opustit Československo a odejít do svobodného světa. Hledali buď novou existenci, nebo se chtěli zapojit do protikomunistického odboje v zahraničí.

Zprvu vysílali kurýry do Československa jednotlivci nebo malé skupinky exulantů. Hlavním úkolem bylo vytvořit spojení s domovem, přinášet čerstvé informace, ale také převádět přes hranice rodinné příslušníky a přátele nebo přinášet narychlo opuštěný majetek.

Do třetího odboje se jako první zapojili účastníci odboje proti nacistické nadvládě. Jednou z prvních akcí zahraničního odboje byla mise škpt. Václava Knotka (1910 – 1948). Knotek měl zkušenosti z domácího odboje i zahraničního odboje ve Velké Británii z doby II. světové války. Po válce byl zaměstnancem ministerstva vnitra a před únorem 1948 spolupracoval jako zpravodajec s tajemníkem národně socialistické strany Vladimírem Krajínou. Hned v únoru 1948 musel uniknout zatčení Státní bezpečností a přešel hranice do Německa. Na jaře zajistil převedení manželky a čtyř dětí do Velké Británie.

Knotek přijel do Československa vlakem večer 15. června 1948, s britským pasem na jméno John Robert Coles. S pomocí paruky, brýlí a gumových vložek do úst se mu podařilo pozměnit svoji podobu. Měl v úmyslu vybudovat za pomoci dosud existujících kontaktů na československých úřadech informační kanál do zahraničí. Knotek dokonce počítal s využitím úředního radiového spojení ministerstva zahraničních věcí, do jehož vysílání měly být zprávy pro exil zašifrovávány. Již druhý den pobytu na území Československa byl ale prozrazen Státní bezpečností jedním ze svých kontaktů, Karlem Svobodou. Svoboda byl Knotkovým spolubojovníkem ze zahraničního odboje, parašutistou výsadku WOLFRAM, po válce se stal úředníkem ministerstva zahraničí.

V podvečer 16. června 1948 byl Knotek na nábreží u Právnické fakulty v Praze v průběhu schůzky se Svobodou zatčen a převezen do věznice Státní bezpečnosti ve Washingtonově ulici. Během přijímací procedury ve věznici se mu podařilo použít jed ukrytý v ústech. Knotkova smrt byla pak Státní bezpečností dlouho utajována. Takto tragicky a neuspěšně skončil snad první pokus o zpravodajskou akci exilu pod britskou ochranou. Byl poznamenán chaotickými popřevratovými poměry v Československu i patrně nepromyšlenou a málo konspirativní přípravou v zahraničí.

Proměna V. Knotka v Johna R. Colese.

Ze zpravodajské vybavy V. Knotka, kontaktní adresy.

From V. Knotek's intelligence equipment – contact addresses.

Proměna V. Knotka v Johna R. Colese.

V. Knotek's transformation into John R. Coles.

V. Knotek's transformation into John R. Coles.

The beginning

February 1948 meant the beginning of fundamental changes in society and state. Citizens were in for massive existential changes. Thousands of persecuted citizens and convinced democrats could not come to terms with the new situation. These people were deprived of their existence or were unable to live in the new political regime for reasons of principle. They responded by getting involved in the resistance – following the example from their recent past, during the Nazi occupation. Groups formed to produce and distribute leaflets, gather weapons and obtain information. Fearing punishment for such activities, or even independently of this, tens of thousands of citizens decided to leave Czechoslovakia for the free world, where they sought a new existence or wanted to participate in the anti-Communist resistance from abroad.

Initially, individuals or small groups of exiles sent their couriers to Czechoslovakia. Their chief task was to establish connection with the home country, bring fresh information, and lead family members over the border or bring property that had been left behind in haste.

The first participants in the third resistance were veterans of the anti-Nazi resistance. One of the first international resistance projects was the mission of Staff Captain Václav Knotek (1910–1948). Knotek had experience from both domestic and international resistance (in Great Britain) during World War II. Following the war, he was an employee of the Ministry of Interior, and before February 1948, he cooperated with the secretary of the National Socialist Party, Vladimír Krajina, as an intelligence officer. As early as February 1948, he had to flee to avoid arrest by the StB, crossing the border to Germany. In the spring, he arranged for the transfer of his wife and four children to the UK.

The first participants in the third resistance were veterans of the anti-Nazi resistance. One of the first international resistance projects was the mission of Staff Captain Václav Knotek (1910–1948). Knotek had experience from both domestic and international resistance (in Great Britain) during World War II. Following the war, he was an employee of the Ministry of Interior, and before February 1948, he cooperated with the secretary of the National Socialist Party, Vladimír Krajina, as an intelligence officer. As early as February 1948, he had to flee to avoid arrest by the StB, crossing the border to Germany. In the spring, he arranged for the transfer of his wife and four children to the UK.

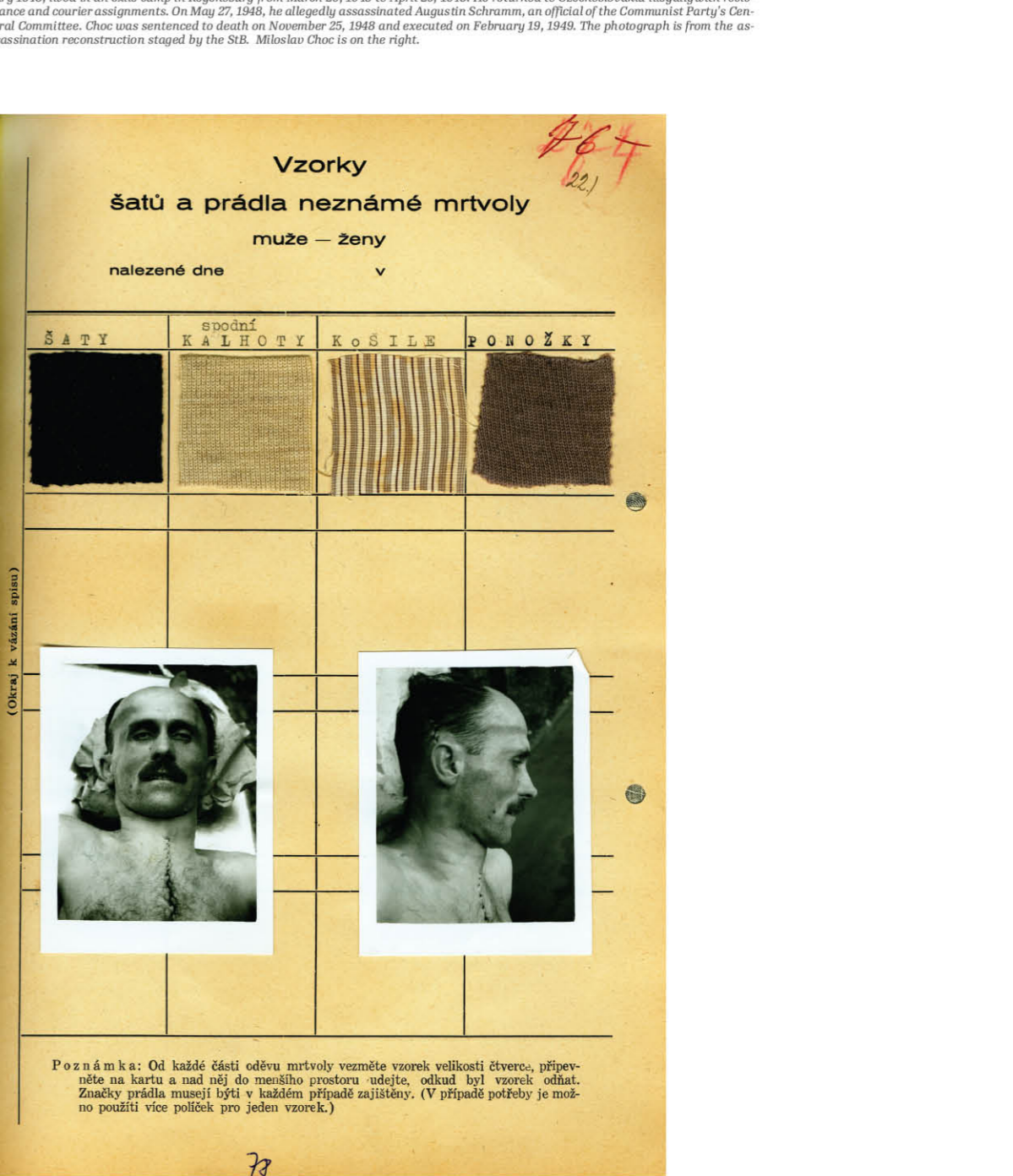
Knotek arrived in Czechoslovakia on a train on 15 June 1948, with a British passport in the name of John Robert Coles. He changed his appearance using a wig, glasses, and rubber mouth inserts. He intended to make use of his existing contacts with Czechoslovak authorities to build an information channel leading abroad. Knotek even planned to use the radio connection of the Ministry of Foreign Affairs, whose transmissions were to contain encrypted messages for exiles. However, one of his contacts, Karel Svoboda, betrayed him to the StB on the second day of his stay in Czechoslovakia. Svoboda was Knotek's fellow fighter from the international resistance, a member of the WOLFRAM paratroopers who became an official of the Ministry of Foreign Affairs after the war.

Knotek was arrested on an embankment of the Vltava River near Prague's Law Faculty during a meeting with Svoboda, and was taken to the StB prison on Washingtonova Street in the early evening of June 16, 1948. During the prison entrance procedures, he succeeded in taking poison hidden in his mouth. The StB kept Knotek's death a secret for a long time afterwards. Thus what might have been the very first attempt at an intelligence action on the part of exiles under British protection ended tragically and unsuccessfully. It suffered from the chaotic post-coup situation in Czechoslovakia as well as not very well thought out and underconspired preparation abroad.

Foto z rekonstrukce údajné vraždy mjř. Schramma: Po únoru 1948 vyloubný student Milošlav Choc (nar. 19. 1. 1925) pobýval od 26. března 1948 do 25. dubna 1948 v uprchlickém táboře v Regensburgu. Vrátil se ilegálně do Československa s odbojovými a kurýrními úkoly. Dne 27. května 1948 měl v Praze spáchat atentát na funkcionáře ÚV KSČ Augustina Schramma. Choc byl 25. listopadu 1948 odsouzen k trestu smrti a 19. února 1949 popraven. Fotografie pochází z rekonstrukce atentátu Státní bezpečnosti, vpravo Milošlav Choc.

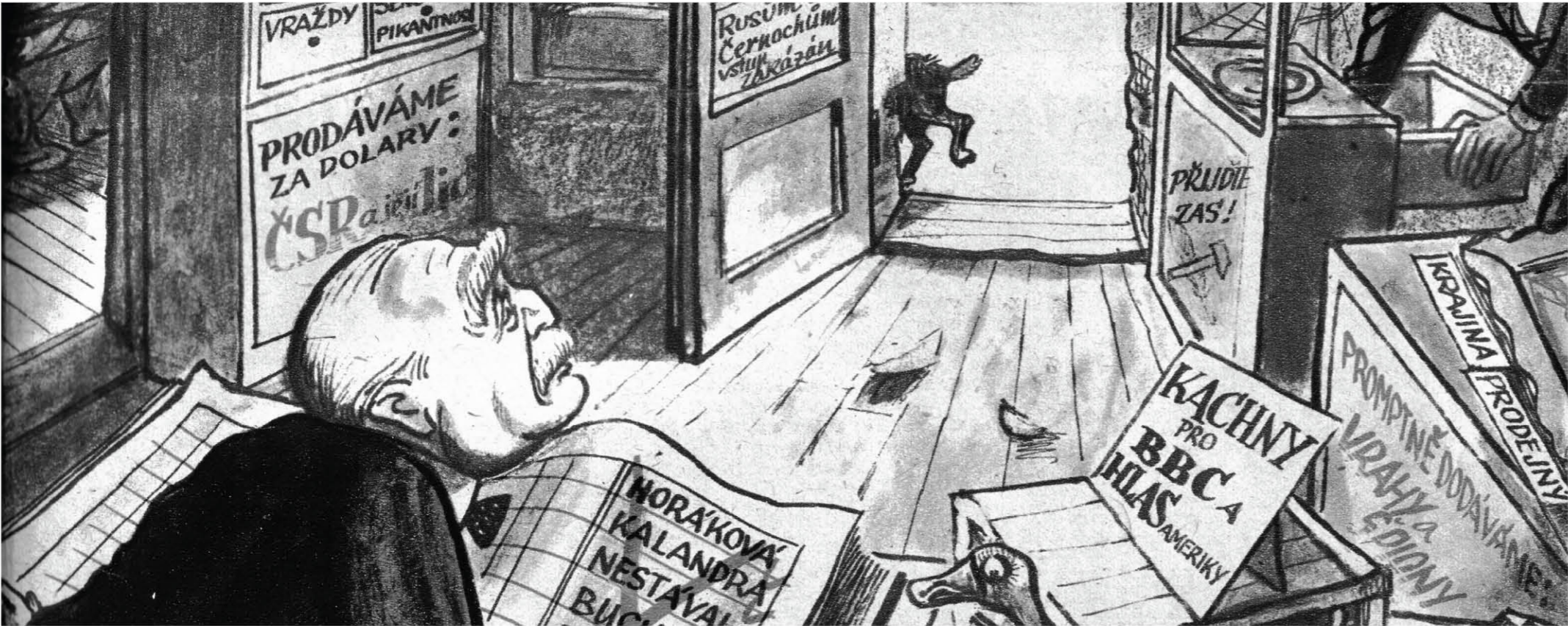
Photo from the reconstruction of Major Schramm's alleged murder: Milošlav Choc (born on Jan. 19, 1925), a student expelled after February 1948, lived in an exile camp in Regensburg from March 26, 1948 to April 25, 1948. He returned to Czechoslovakia illegally with resistance and courier assignments. On May 27, 1948, he allegedly assassinated Augustin Schramm, an official of the Communist Party's Central Committee. Choc was sentenced to death on November 25, 1948 and executed on February 19, 1949. The photograph is from the assassination reconstruction staged by the StB. Milošlav Choc is on the right.

Fotografie mrtvého V. Knotka.

Photograph of the dead V. Knotek.

zdroj: ABS

Spojení exilu se špióniží a zradou. Titulní strana časopisu Dikobraz z června 1950. Association of exile with espionage and betrayal. Title page of the June 1950 issue of Dikobraz magazine.

Fragment

Generál Sergej Ingr. General Sergej Ingr.

obryš:AM

Karikatura z Rudého práva 9. února 1952. A cartoon from the February 9, 1952 issue of Rude právo.

RUDE PRAVO 3
9. února 1952

Organizování zahraničního odboje

Po únoru 1948 započali exulanti v zahraničí organizovat nový odboj za obnovu demokratického Československa.

Zahraníční odboj se utvářel v obtížných podmínkách, bez přípravy, bez vlastních finančních prostředků. Proto musel přijmout podporu západních demokratických vlád, zejména vlády USA. Kroky k ustavení zastřešujícího orgánu čs. exilu začaly již na jaře roku 1948 s výhledem na vytvoření Rady svobodného Československa ke dni státního svátku 28. října 1948. K vyhlášení RSC došlo až na jejím zasedání ve dnech 19.–25. února 1949 ve Washingtonu. Předsedou zvoleného předsednictva Rady byl zvolen dr. Petr Zenkl, jeho zástupcem dr. Jozef Lettrich. Sidlem RSC se stal Washington, v Londýně a v Paříži byly zřízeny její pobočky. Problémem se ukázala být absence respektované jednotlivé osobnosti. Rada sice v únoru 1949 vznikla, byla však od počátku roztržistěná a prakticky nebyla akceschopná.

Kromě role politického vedení měla Rada v úmyslu zastávat i pozici vedoucího orgánu protikomunistického odboje. Bylo plánováno vytvoření zpravodajské organizace s několika součástmi, podřízenými zpravodajským službám USA, Velké Británie a Francie.

Rada svobodného Československa pověřila zprvu vedením exilové zpravodajské organizace poslance a účastníka druhého odboje Antonína Bartoše.

V průběhu roku 1949 tak vznikla organizace fakticky koordinovaná Sergejem Ingrem. Ten byl ale Radou formálně pověřen vedením referátu pro speciální úkoly až v červnu 1952. Ingrovi byli pak volně podřízeni vedoucí zpravodajských sekcí přidružených u spojeneckých zpravodajských organizací:

USA	generál František Moravec – „Arnold“
Velká Británie	podplukovník Karel Jindřich Procházka – „Proud“
Francie	generál Čeněk Kudláček – „Hutník“

Všechny tyto složky působily v okupovaných částech Německa nebo Rakouska.

Stejně jako politický exil, procházel i zpravodajský exil řadou krizí a problémů. Koncepce jednotné zpravodajské služby se neosvědčila. Jednotlivé zpravodajské sekce přidružené u spojeneckých zpravodajských služeb byly pak na sobě zcela nezávislé a prokazovaly služby svým sponzorům. Jakékoliv podřízení Radě svobodného Československa nakonec nebylo fakticky realizováno. Jediným jednotícím prvkem se tak stala autorita gen. Sergeje Ingrá.

Generál Sergej Ingr (1894–1956). V době první světové války příslušník čs. legií v Rusku a ve Francii. Absolvent Vysoké školy válečné v Paříži. Po okupaci v roce 1939 zemský velitel Obrany národa. V květnu 1939 odešel do zahraničního odboje, člen Čs. národního výboru v Paříži a vedoucí Vojenské správy. V letech 1940–1944 ministr obrany čs. vlády v exilu a 1944 až duben 1945 vrchní velitel čs. branné moci. Po osvobození mu bylo zřejmě působit v čs. armádě, od prosince 1947 zastával funkci vyslance CSR v Holandsku. V reakci na převrat v únoru 1948 na funkci rezignoval. Do své náhlé smrti roku 1956 v Paříži aktivně působil v protikomunistickém odboji.

Antonín Bartoš – „Braun“ (1910–1998). Poštovní úředník, aktivní člen Sokola a národní socialista. Roku 1940 odešel do zahraniční armády, prodělal boje ve Francii, ve Velké Británii absolvoval speciální kurzy a od dubna 1944 do konce války byl velitelem úspěšného výsadku CLAY na území protektorátu. Po válce byl poslancem nár. soc. strany. V únoru 1948 odešel do exilu. Minimálně v letech 1950–1952 zpravodajsky pracoval v rámci CIC v Německu. Řídil vlastní skupinu podřízenou gen. F. Moravcovi. Poté předsídlil do USA a nadále byl aktivní v exilovém hnutí.

Organizing international resistance

After February 1948, exiles abroad began organizing new resistance towards the revival of a democratic Czechoslovakia.

The international resistance movement formed under difficult conditions, without advance preparation and lacking its own finances. This is why it had to accept the support of Western democratic governments, primarily the Government of the US. The process of establishing a parent authority for Czech exiles started in the spring of 1948, with a view to forming the Council of Free Czechoslovakia (CFC) on the national holiday, 28 October 1948. However, the CFC was announced only later, at its meeting held in Washington, DC from February 19-25, 1949. Petr Zenkl was elected chairman of the elected presidium, with Jozef Lettrich as his deputy. The CFC resided in Washington, with branches in London and Paris. The absence of a respected uniting personality proved to be a problem. The Council was formed in February 1949, but was fragmentary since its inception and virtually incapable of action.

In addition to exercising a political leadership role, the Council intended to act as the leading anti-Communist resistance authority. The creation of an intelligence organization was planned with several parts, subordinate to the intelligence services of the US, the UK and France.

The Council of Free Czechoslovakia initially entrusted deputy and participant in the Second Resistance Antonín Bartoš with leadership of the exile intelligence organization.

Thus the organization was formed in 1949, virtually coordinated by Sergej Ingr, whom the Council formally appointed as head of the special task department only later, in June 1952. Ingr's loose subordinates were the heads of the intelligence sections associated with the Allies' intelligence services:

USA	General František Moravec – “Arnold“
UK	Lt. Col. Karel Jindřich Procházka – “Proud“
France	Gen. Čeněk Kudláček – “Hutník“

All of these forces were active in the occupied parts of Germany and/or Austria.

Similarly to the political exile scene, the intelligence exile movement also went through a number of crises and problems. The unified intelligence service concept did not work out. The individual intelligence sections associated with the Allies' intelligence services were completely independent of each other, and served their sponsors. In the end, no subordination to the CFC was implemented. The only unifying factor was the authority of Gen. Sergej Ingr.

General Sergej Ingr (1894–1956). A member of the Czech Legions in Russia and France during World War I. Graduate of the École Supérieure de Guerre in Paris. Land Commander of Defense of the Nation (ON) after the occupation of Czechoslovakia in 1939. Left the country for international resistance in May 1939; member of the Czechoslovak National Committee in Paris and head of the Military Administration. Minister of Defense of the Czechoslovak exile government between 1940 and 1944, and the Supreme Commander of Czechoslovak military forces from 1944 to April 1945. Prevented from working in the Czechoslovak military after liberation; held the position of Czechoslovak ambassador to the Netherlands from December 1947. Resigned his position in response to the coup in February 1948. Active in the anti-Communist resistance in Paris until his sudden death in 1956.

Antonin Bartoš – “Braun“ (1910–1998). A post office clerk, active Sokol member, and National Socialist. Left for the international army in 1940, fought in France, took special courses in the UK, and led the successful CLAY paratroopers on Protectorate territory from April 1944 until the end of the war. Deputy of the National Socialist Party after the war. Left the country in February 1948. Worked with the intelligence services of the US Counter Intelligence Corps (CIC) in Germany at least between 1950 and 1952. Led his own group subordinate to Gen F. Moravec. Later relocated to the USA and remained active in the exile movement.

Spojení exilu se špióniží a zradou. Titulní strana časopisu Dikobraz z června 1950. Association of exile with espionage and betrayal. Title page of the June 1950 issue of Dikobraz magazine.

Plukovník Charles Katek. Colonel Charles Katek.

Kurt Taub. Kurt Taub.

Major František Bogataj. Major František Bogataj.

Major Rudolf Drbohlav. Major Rudolf Drbohlav.

Pík Alois Šeda. Col. Alois Šeda.

Generál František Moravec. General František Moravec.

Pod patronací USA

Organizování československých zpravodajských skupin pod patronací amerických zpravodajských služeb bylo zahájeno na území americké okupační zóny Německa již v létě roku 1948. Iniciátorem byl Charles Katek, který z Frankfurtu nad Mohanem řídil činnost krycí organizace ERU – Economic Research Unit (Jednotka ekonomického výzkumu) se sídlem v Regensburgu. ERU ukončilo svoji činnost asi roku 1953.

Plukovník Charles Katek (1910–1971) původem Čechoameričan, působil v době druhé světové války u Office of Strategic Services v Evropě a spolupracoval s čs. zahraničním odbojem. Od roku 1945 byl vedoucím vojenské mise USA v Praze a roku 1946 se stal vojenským přidělcem na velvyslanectví USA v Praze. Dne 18. března 1948 byl na nátlak komunistických úřadů odvolán. Z Frankfurtu nad Mohanem pak již od léta 1948 organizoval pod patronací CIC zpravodajský čs. exilový odboj. V roce 1954 byl odvolán do USA. V letech 1960–1965 působil na velvyslanectví USA ve Vídni.

Katek řídil prostřednictvím svého zástupce Kurta Tauba – „Taylora“ skupiny Jaroslava Kašpara – „Pátého“, Rudolfa Drbohlava – „Ralpha“, Františka Bogataje – „Franka“, Aloise Šedy – „Šubrt“ a Františka Moravce – „Arnolda“.

Každá skupina sestávala z vedoucího a dvou až tří asistentů („helpérů“), kteří řídili samostatně několik kurýrů. Ve skupině byl i písař a současně překladatel. Kurýry sháněli pro skupinu v uprchlických táborech tamní náboráři. Kurýři bydleli v detašovaných objektech skupiny, soukromě, nebo v uprchlických táborech. Skupiny využívaly velké množství cest podél celé hranice. Kurýři zpočátku neabsolvovali prakticky žádný výcvik. Náplň jejich činnosti byla zejména zpravodajská.

Major František Bogataj – „Robert“, „Frank“ (1913–1999) byl od roku 1934 důstojník čs. armády. Po nacistické okupaci Československa v roce 1939 působil aktivně ve vojenské odbojové organizaci Obrana národa, v prosinci 1939 před zatčením unikl do zahraničního odboje. Po bojích ve Francii absolvoval výcvik ve Velké Británii a na jaře 1944 se stal příslušníkem úspěšného paravýsadku CARBON na území protektorátu. Po válce Bogataj studoval Vysokou školu válečnou. Po únoru 1948 byl vyhozen z armády a v prosinci 1948 odešel podruhé do zahraničního odboje. V Německu řídil vlastní zpravodajskou skupinu podřízenou ERU. Po ukončení činnosti zpravodajských skupin v Německu roku 1954 odjel do USA. Pracoval jako bankovní úředník v Chicagu. Roku 1992 udělil prezident ČSFR Františku Bogatajovi Řád M. R. Štefánika, v devadesátých letech byl Bogataj povýšen do hodnosti generála.

Major Rudolf Drbohlav – „Ralph“ (1914–1954). Důstojník čs. armády, po okupaci 1939 odešel do zahraničního odboje. Zúčastnil se bojů ve Francii a ve Velké Británii působil jako vojenský zpravodajec. Po válce studoval Vysokou školu válečnou v Praze, po únoru 1948 byl ze školy vyloučen a poté propuštěn z armády. Drbohlav odešel v červnu 1948 do exilu. Z německého Regensburgu již od konce léta 1948 řídil zpravodajskou skupinu. Ta byla po řadě neúspěchů způsobených komunistickými agenty 28. dubna 1952 rozpuštěna a Rudolf Drbohlav odjel za rodinou do Velké Británie.

Plukovník Jaroslav Kašpar – „Pátý“ (1903–1995), důstojník čs. armády, dělostřelec, letec. V době nacistické okupace činný v Obráně národa, organizoval odchody vojáků do zahraničí. Na počátku roku 1940 sám odešel do zahraničního odboje. Jaroslav Kašpar působil jako zpravodajec a diplomat v Turecku, SSSR, Íránu a později jako styčný důstojník u spojeneckých armád. V dubnu 1948 odešel z Československa znovu do exilu, v letech 1949–1955 byl vedoucím zpravodajské skupiny při CIC v Německu. Poté odjel do USA, kde působil jako analytik letectva v Kongresové knihovně ve Washingtonu. Po roce 1989 byl povýšen do hodnosti generálmajora. Roku 1998 mu prezident ČR udělil in memoriam Řád T. G. Masaryka.

Plukovník Alois Šeda – „Šubrt“ (1908–1999). V dubnu 1948 odešel do exilu a do roku 1951 vedl se svým bratrem Ferdinandem Šedou zpravodajskou skupinu. V USA pak A. Šeda vyučoval na jazykové škole ministerstva obrany v Monterey. V devadesátých letech byl povýšen do hodnosti generála.

Zpravodajské skupiny vznikaly, zanikaly a preskupovaly se, zhruba v roce 1952 byly sloučeny pod velením gen. Františka Moravce.

Generál František Moravec (1895–1966), řídil vojenské zpravodajství čs. armády před druhou světovou válkou. Dne 14. března 1939 unikl před okupací Československa se skupinou důstojníků do Velké Británie, kde se později přidal k čs. zahraničnímu odboji. Do roku 1945 řídil vojenskou zpravodajskou složku MNO čs. exilové vlády a výsledky práce jeho úseku byly Spojenci vysoce hodnoceny. Po návratu do Československa byl v letech 1945–1948 odsunut v armádě na podřadné místo. Po propuštění z armády v březnu 1948 odešel znovu do exilu. Pod patronací zpravodajských služeb USA začal z Německa pracovat proti čs. komunistickému režimu. Koncem roku 1954 ukončil svoji zpravodajskou činnost v Německu a odjel do USA, kde pracoval jako analytik ve službách ministerstva obrany USA až do své smrti 27. července 1966. V roce 1991 byl František Moravec prezidentem ČSFR vyznamenán in memoriam Řádem M. R. Štefánika a byl povýšen do hodnosti armádního generála.

Koncem roku 1954 ukončili československé zpravodajské skupiny při amerických zpravodajských službách svou činnost.

Pokus o celkovou bilanci ztrát odboje pod patronací zpravodajských služeb USA: Za období 1950–1960 evidovala Státní bezpečnost 2299 osob napojených na aktivitu zpravodajských služeb USA. Zatčeno bylo na 199 kurýrů, z toho 17 bylo popraveno (Pavol Babík, Bohuslav Beneš, Petr Čížek, Jaroslav Dvořák, Rudolf Fuksa, Štěpán Gavenda, Karel Gruber, Jiří Hejna, Anton Kandrác, Lubomír Koukal, Augustin Lednický, Alexander Lhotský, Ladislav Lindner, Josef Liška, Robert Půčík, Emanuel Rendl, Alois Suttý), dalších šest pak zastřeleno při zatýkání nebo na hranicích (Jan Borýšek, Josef Bursík, Bohumil Hasil, Bedřich Lorenc, Josef Mašek, Bohuslav Pavlů).

Under the patronage of the USA

Organizing Czechoslovak intelligence groups under the patronage of the US intelligence services started on the territory of Gemany's US occupation zone in the summer of 1948. It was initiated by Charles Katek, who, residing in Frankfurt, directed the cover-up organization ERU (Economic Research Unit) located in Regensburg. The ERU discontinued its activity in approximately 1953.

Colonel Charles Katek (1910–1971). A Czech-American; worked for the Office of Strategic Services in Europe and cooperated with the Czechoslovak resistance during the Second World War. Head of the US military mission in Prague from 1945 and a military attaché of the US Embassy in Prague from 1946. Recalled on March 18, 1948, upon pressure from Communist authorities. He subsequently organized Czechoslovak exile intelligence under the patronage of the Counter Intelligence Corps (CIC) from Frankfurt from the summer of 1948. Recalled to the US in 1954. Worked at the US Embassy in Vienna between 1960 and 1965.

Through his deputy, Kurt Taub ("Taylor"), Katek directed the groups led by Jaroslav Kašpar ("Pátý"), Rudolf Drbohlav ("Ralph"), František Bogataj ("Frank"), Alois Šeda ("Subrt") and František Moravec ("Arnold").

Each group consisted of a leader and two to three helpers, each of whom directed several couriers independently. Each group also included a scribe and translator. Local canvassers recruited couriers for the group in local refugee camps. Couriers lived in the group's detached facilities, privately, or in refugee camps. The groups used many roads along the entire border. The couriers initially did not undergo virtually any training. The scope of the courier's work was mainly in the field of intelligence.

Major František Bogataj, AKA "Robert", "Frank" (1913–1999). A Czechoslovak army officer from 1934; active in the Defense of the Nation organization following the Nazi occupation of Germany in 1939; left the country to escape arrest and join international resistance in December 1939. Having fought in France, he underwent training in the UK and became a member of the successful CARBON paratroopers on Protectorate territory in 1944. After the war, Bogataj studied at the War University. Fired from the military after February 1948, he left the country to join the international resistance movement again in December 1948. Directed his own intelligence group subordinate to the ERU in Germany. Left for the US after the discontinuation of intelligence groups in Germany in 1954. Worked as a bank clerk in Chicago. The President of Czechoslovakia bestowed the M. R. Štefánik Order upon František Bogataj in 1992, and Mr. Bogataj was promoted to the rank of General later on in the 1990's.

Major Rudolf Drbohlav, AKA "Ralph" (1914–1954). A Czechoslovak army officer; left the country for resistance after the occupation in 1939. Fought in France and worked as a military intelligence officer in the UK. Studied at the War University in Prague after the war; was expelled after February 1948 and then dismissed from the army. Drbohlav left the country in June 1948. Directed an intelligence group from Regensburg, Germany, as early as at the end of summer 1948. Following a number of failures caused by Communist agents, his group was dismissed on April 28, 1952, and Rudolf Drbohlav left for the UK to rejoin his family.

Colonel Jaroslav Kašpar AKA "Pátý" (1903–1995). A Czechoslovak army officer, artilleryist and aviator. Was active in the Defense of the Nation (ON) during the Nazi occupation, organizing emigration for soldiers. He left the country to join the international resistance himself in early 1940. Jaroslav Kašpar worked as an intelligence officer and diplomat in Turkey, the USSR and Iran, and later as a liaison officer with the Allies. Left Czechoslovakia again in April 1948; led an intelligence group under the CIC in Germany from 1949 to 1955. He then left for the US and worked as an air force analyst at the Library of Congress in Washington, D.C. Promoted to Major General in 1989. The President of the Czech Republic bestowed upon him the T. G. Masaryk Order in Memoriam in 1998.

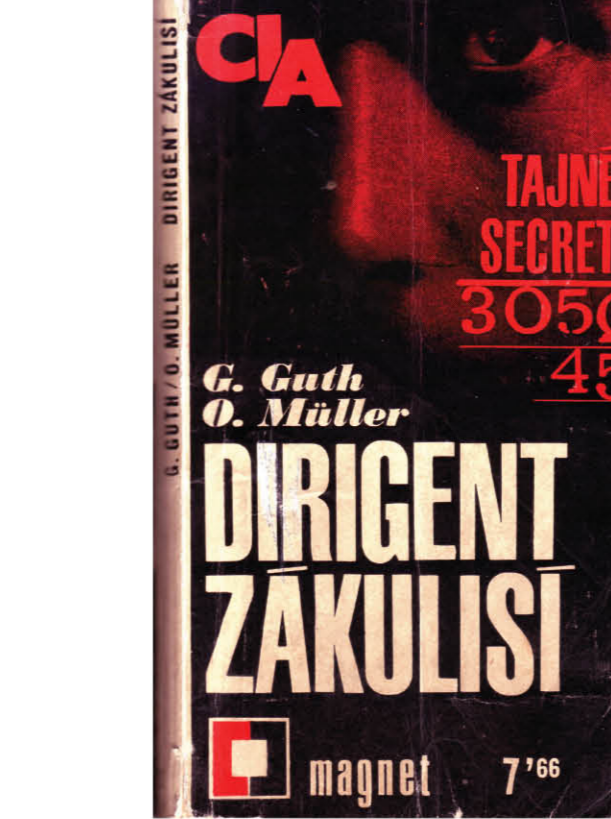
Colonel Alois Šeda, AKA "Subrt" (1908–1999). Left the country in April 1948 and, together with his brother Ferdinand Šeda, led an intelligence group until 1951. In the US, A. Šeda taught at the Defense Language Institute in Monterey. Promoted to General's rank in the 1990s.

Intelligence groups were formed, regrouped and discontinued, and in about 1952 they were united under the leadership of General František Moravec.

General František Moravec (1895–1966) directed the Czechoslovak Army's military intelligence before WWII. On March 14, 1939, he and a group of officers fled the occupation of Czechoslovakia to the UK, where he later joined the Czechoslovak resistance. Directed the military intelligence section of the Ministry of Defense in the Czechoslovak exile government until 1945. The Allies rated the results of his section very highly. Returning to Czechoslovakia, he was moved away to an inferior position between 1945 and 1948. Dismissed from the military in March 1948, he left the country again. Under the patronage of the US intelligence services, he started working against the Czechoslovak communist regime from Germany. Ended his intelligence activity in Germany at the end of 1954 and left for the US, where he worked as an analyst for the US Department of Defense until his death on July 27, 1966. In 1991, the President of Czechoslovakia awarded František Moravec the M. R. Štefánik Order in Memoriam and promoted him to the rank of Army General.

Czechoslovak intelligence groups within the US intelligence services concluded their activity at the end of 1954.

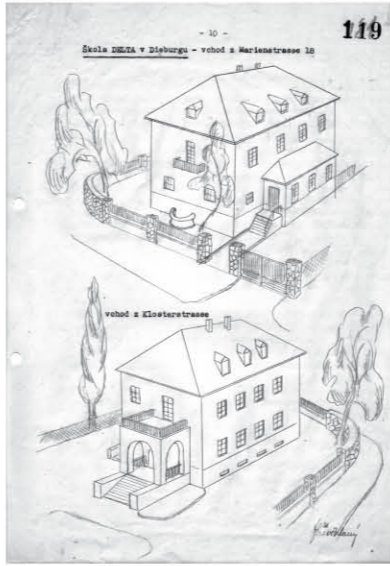
The following is an attempt at an overall summary of the losses on the part of the resistance movement under the patronage of US intelligence services: During the period between 1950 and 1960, the StB kept 2,299 persons connected to the activities of US intelligence services on file. 199 couriers were arrested; 17 of them executed (Pavol Babík, Bohuslav Beneš, Petr Čížek, Jaroslav Dvořák, Rudolf Fuksa, Štěpán Gavenda, Karel Gruber, Jiří Hejna, Anton Kandrác, Lubomír Koukal, Augustin Lednický, Alexander Lhotský, Ladislav Lindner, Josef Liška, Robert Půčík, Emanuel Rendl, and Alois Suttý); six other were shot while being arrested or at the border (Jan Borýšek, Josef Bursík, Bohumil Hasil, Bedřich Lorenc, Josef Mašek, and Bohuslav Pavlů).

Propagandistické knížky z šedesátých let proti zpravodajským skupinám, sestavené pod patronací Státní bezpečnosti. Propaganda books from the 1960's aimed against the intelligence groups, compiled under the patronage of the State Security Service (StB).

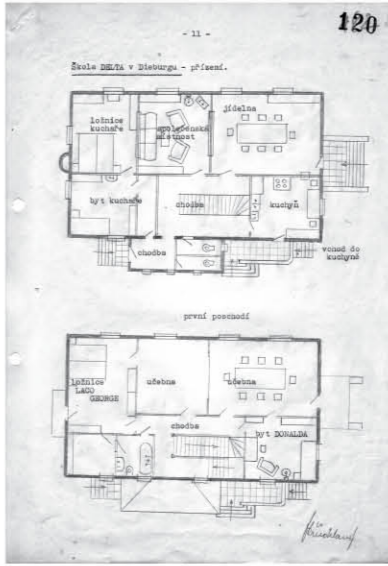

zdroj: Prápek Tmavý

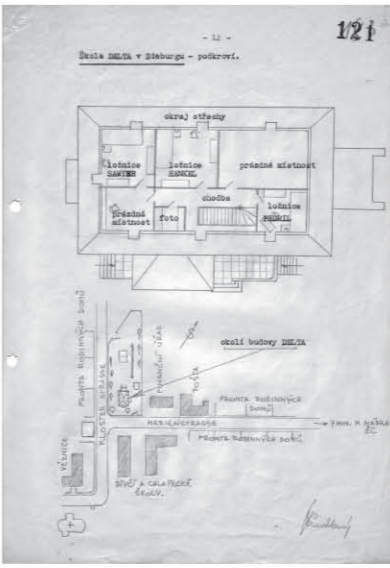

Kresby zpravodajské školy Delta v Německu. Ve vazbě SB roku 1954 nakreslil Miloslav Krivohlavý.

Drawings of the Delta intelligence school in Germany. Drawn by Miloslav Krivohlavý while in StB detention in 1954.

zdroj: ABS

Kurýř Miloslav Krivohlavý při výlechu přivedl Státní bezpečnost na myšlenku unést generála Moravce.

Kresba Miloslava Krivohlavého ve vazbě SB, 1954.

When interrogated, courier Miloslav Krivohlavý steered the StB towards the idea of kidnapping General Moravec.

A drawing by Miloslav Krivohlavý made while in StB detention, 1954.

„Jo, to host mlít Ameriku; tady vidíš, jak se respektuje svoboda mluvení.“

Kreslil: Z. Pop

„Poletkový fabrikant na velkou loňší příšel a novinovou; vyrábět ve velkém klubovky model „KOCOVINA“. Okraj klubovka tvoří malý destičník, který nabývá největší vřetouky největším vřed. Jež mluvit vidíš, po stránkách jsou klásky na náh. Jež chováni stěhů před velkorozu klubov. V útřetu „klubovku“ je náhna to malá kopetka na praktky proti boření klávy. Jak se dovídáme, první hromadnou objednávkou v počtu 1.800 kusů učinil Jiří Blýh dům, další na první expedice do Koreje.“

ZÁPADNÍ NĚMECKO...A potom, že Američané nenaučili o mlčení počtu nezamordovaných...

Kreslil: O. Husinec

Karikatura z časopisu Dikobraz, jaro 1950.

A cartoon from the magazine Dikobraz, Spring 1950.

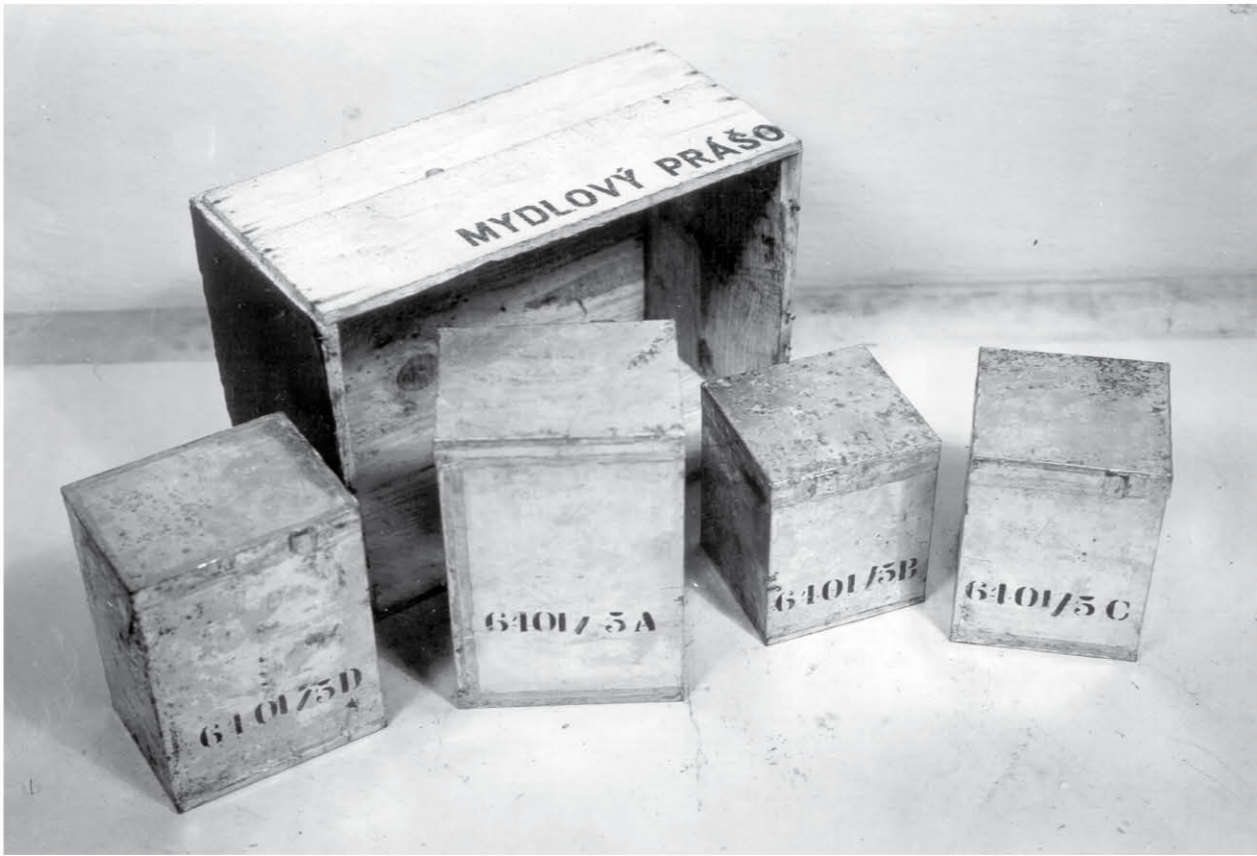
Plk. Karel Jindřich Procházka - „Kennet Proud“. Col. Karel Jindřich Procházka, AKA "Kenneth Proud". zdroj: ABS

Jaroslav Stuchlý - „Bill“. Jaroslav Stuchlý, AKA "Bill". zdroj: ABS

Miroslav Plaňava. Miroslav Plaňava. zdroj: ABS

Britská vysílačka MK VII, která byla vykopána Státní bezpečností z jedné mrtvé schránky. The British-made MK VII transmitters dug up from a dead drop by State Security. zdroj: ABS

zdroj: ABS

Československý zpravodajský úřad – Velká Británie

Československý zpravodajský úřad CIO (Czechoslovak Intelligence Office) byl založen na přelomu let 1948/1949 jako jedna z odnoží plánované exilové zpravodajské organizace. CIO byl proto zpočátku partnerem, později součástí britské zpravodajské služby Secret Intelligence Office – SIS. Úvodní jednání s britskou stranou vedl generál Sergej Ingr, který pro funkci vedoucího CIO vyhlédl plk. Karla Procházku.

Plukovník Karel Jindřich Procházka – „Kenneth Proud“ (1905–1999) absolvoval v roce 1925 Vojenskou akademií v Hranicích a stal se důstojníkem čs. armády. V letech 1933–1936 vystudoval Vysokou školu válečnou. V roce 1939 odešel do zahraničního odboje, zúčastnil se bojů ve Francii, ve Velké Británii byl důstojníkem čs. smíšené brigády. 1941–1944 byl vyslán do Indie, v roce 1945 se zúčastnil jako náčelník štábu dělostřelectva 1. Čs. armádního sboru osvobozování Československa. V letech 1946–1947 působil jako generální sekretář Čs. komise pro přesídlování Slováků z Maďarska. Do února 1945 sloužil v čs. armádě, v srpnu 1948 odešel do exilu a stal se vedoucím právě zakládané čs. zpravodajské organizace ve Velké Británii. Vedoucím CIO byl od založení organizace do ukončení její činnosti v roce 1957. V roce 1991 se vrátil do vlasti, kde žil v ústraní až do své smrti roku 1999.

Centrála CIO sídlila v Londýně postupně na několika adresách pod krytím jako překladatelská agentura (Kenneth Proud Translation Office), interně se nazývala MEASURE („Opatření“). Pracovníci CIO na počátku své činnosti volili pravděpodobně metody zcela odpovídající době a možnostem. Těžiště aktivit do roku 1953 spočívalo ve vysílání kurýrů přes hranice.

Hlavní výkonnou základnou aktivít CIO byl prostor u Wörthersee poblíž rakouského Klagenfurtu v britské okupační zóně. Bylo tam výcvikové středisko kurýrů a vysílací středisko. Spojení se spolupracovníky v Československu zajišťoval z vysílacího střediska CIO v rakouském Klagenfurtu špičkový radiotelegrafista mjr. Josef Süsser.

Kurýři získávali v Československu informace, hudovali zpravodajské sítě a sítě radistů. Příkladem může být síť kurýra Jana Břejchy a jím získaných kurýrů Cyrila Slámy a Miloslava Procházky v letech 1950–1952. Tito kurýři CIO řídili zpravodajskou síť na jižní Moravě a na Slovensku, vytvořili početné skupiny spolupracovníků, informátorů a radistů z řad československých občanů.

CIO využívalo pokusně v roce 1953 k bezpečnějšímu vysílání kurýrů do Československa balonů, pokoušelo se vybudovat síť mezi lodníky labské plavby.

Měli úkoly zejména zpravodajské, například se zajímali o dodávky uranové rudy do SSSR, ale podle Procházky se zabývali i organizováním sabotáží a šířením dezinformací. Ostraha státní hranice se však stávala dokonalejší a přechod přes ni nebezpečnější. Zpravodajské výsledky nebyly asi příliš oslnivé, jak sám gen. Procházka přiznal: „S ohledem na intelektuální úroveň, věk i společenské postavení nebylo možné používat normální agenty k získávání zpráv vysoké hodnoty a k navazování kontaktů s významnými osobnostmi hospodářského, politického a kulturního života.“ V průběhu padesátých let se ale začala měnit politická situace a rozšiřovaly se kontakty mezi Východem a Západem. To umožňovalo zásadně změnit styl práce.

Asi v polovině roku 1954 byla činnost CIO v Rakousku ukončena. Kurýrům bylo nabídnuto vystěhování do USA či Austrálie.

CIO v dalším období získávalo informace pomocí „bílých linek“. V roce 1957 byla nicméně jeho činnost definitivně ukončena v důsledku zrady pracovníka ústředí Karla Zbytky.

Major Miroslav Plaňava – „Ivan“, „Poysler“ (1909–1968). V době druhé světové války příslušník 311. perutě RAF ve Velké Británii. V létě 1948 odešel do exilu, kde (již v Rakousku) začal řídit zpravodajskou činnost. V CIO pak působil v operačním oddělení centrály, později na rezidentuře v Bruselu. V roce 1968 zemřel nešťastnou náhodou v Rakousku.

Major Jaroslav Stuchlý – „Bill“, „Pitter“ (1913–?). Důstojník čs. armády, v době druhé světové války v zahraničním odboji na Západě. Ve Velké Británii byl od roku 1940 zařazen na zpravodajském II. odboru MNO jako šifřr a analytik. Absolvent Vysoké školy válečné, vyučoval na Vojenské akademii v Hranicích. 30. března 1948 odešel do exilu a roku 1949 byl přijat k CIO. Zprvu byl vedoucím operačního oddělení centrály CIO v Londýně, poté řídil pobočku CIO pro SRN ve Frankfurtu nad Mohanem. Koncem roku 1952 byl přemístěn do rakouského Klagenfurtu, kde řídil středisko FSS, odkud byli vysíláni kurýři do Československa. Roku 1954, v souvislosti s ukončením těchto aktivit CIO, odjel natrvalo do Velké Británie.

Celková bilance ztrát kurýrů ve službách CIO: Za období 1950–1960 evidovala Státní bezpečnost 1090 osob napojených na aktivity britské zpravodajské služby. Zatčeno bylo 30 kurýrů, z toho dva byli popraveni (Josef Ludvík a Vladimír Palma), další tři pak byli zastřeleni při zatýkání nebo na hranicích (Josef Princ, Josef Zika a Štefan Krajger).

Czechoslovak Intelligence Office – UK

The Czechoslovak Intelligence Office (CIO) was formed at the turn of 1948 and 1949 as one of the branches of the planned exile intelligence organization. As such, it was initially a partner, and later a part of UK’s Secret Intelligence Office (SIS). General Sergej Ingr led the initial discussions with the British side, and chose Col. Karel Procházka for the position of CIO Head.

Colonel Karel Jindřich Procházka, AKA “Kenneth Proud” (1905–1999). Graduated from the Military Academy in Hranice in 1925, and became a Czechoslovak army officer. Completed studies at the War University between 1933 and 1936. Left the country for the resistance movement in 1939, fought in France, and was an officer of the Czechoslovak Brigade in the UK. Was sent to India from 1941 to 1944, and took part in the liberation of Czechoslovakia in 1945 as a member of the artillery staff of the 1st Czechoslovak Armed Force. Served as the General Secretary of the Czechoslovak Committee for Emigration of Slovaks from Hungary between 1946 and 1947. Served in the army until February 1945; later left the country in August 1948 to become the head of the Czechoslovak intelligence organization formed in the UK at that time. Led the CIO from its inception to the end of its activity in 1957. Returned to his home country in 1991 and lived in seclusion until his death in 1999.

The CIO headquarters were in London, situated consecutively at several addresses under the cover name of Kenneth Proud Translation Office and internally called MEASURE. Early on, CIO members likely chose methods fully in line with the period and possibilities. Until 1953 the focal point of activities was sending couriers across the border.

The main executive base for the CIO’s activities was in the Wörthersee lake area in the British occupation zone near Klagenfurt, Austria. There was a courier training center and radio center there. A top radiotelegraph operator, Major Josef Süsser provided the connection with collaborators in Czechoslovakia from the CIO’s radio center in Klagenfurt.

Couriers obtained information and built intelligence and radio operator networks in Czechoslovakia. As an example, we can mention the network built by courier Jan Břejcha and the couriers Cyril Sláma and Miloslav Procházka, whom he recruited between 1950 and 1952. These CIO couriers led an intelligence network in South Moravia and Slovakia, setting up extensive groups of collaborators, informers and radio operators – Czechoslovak citizens.

The CIO experimented with using balloons for safer transport of couriers to Czechoslovakia in 195,3 and tried to build a network among the Labe waterway shipmen.

They had mainly intelligence assignments –covering uranium ore supplies to the USSR. According to Procházka, they also organized sabotage and spread disinformation. But the guarding of the state border was constantly improving, and crossing the border was becoming increasingly dangerous. Intelligence results were not very brilliant, as Procházka admitted: “Given the intellectual level, age, and social position, it was impossible to use normal agents for obtaining high value information and setting up contacts with premier economic, political, and cultural personalities.” The political situation started to change in the course of the 1950’s and contacts between the East and West grew, enabling a major change in working style.

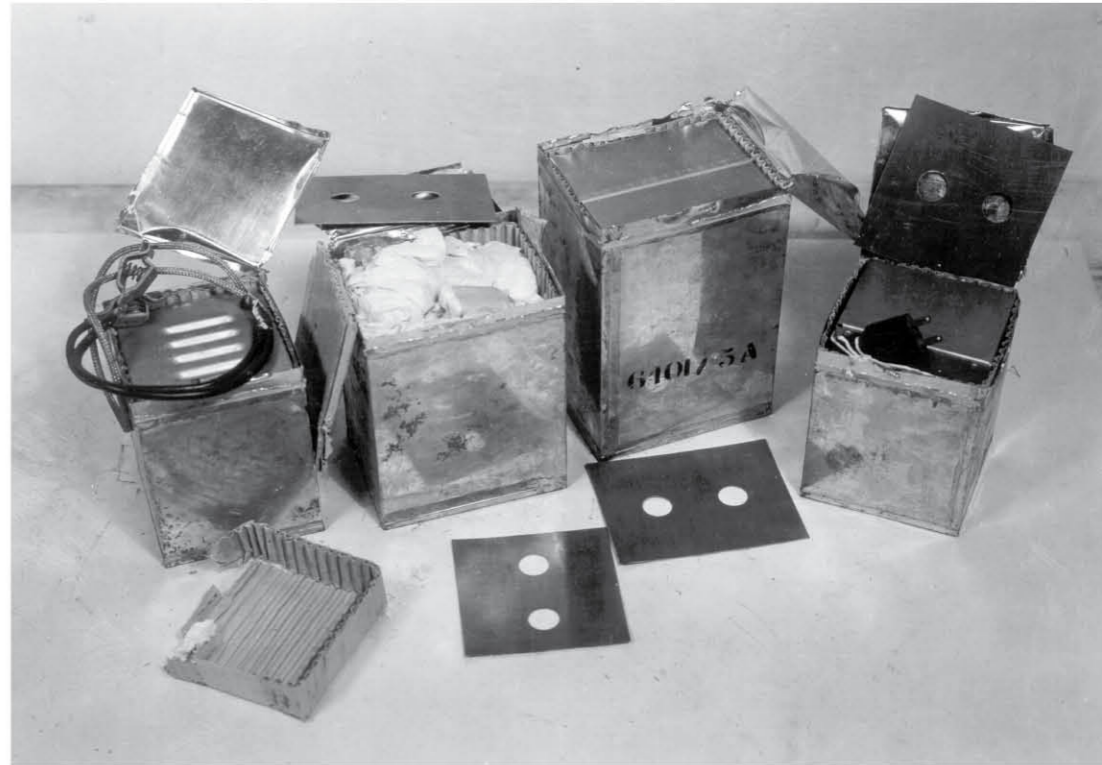
The CIO’s activity in Austria was discontinued sometime in the middle of 1954. Couriers were offered the possibility of relocating to the US or Australia.

Subsequently, the CIO obtained information via “white lines.” Its activity nonetheless finally ended in 1957 as a result of thebetrayal of Karel Zbytek, a HQ employee.

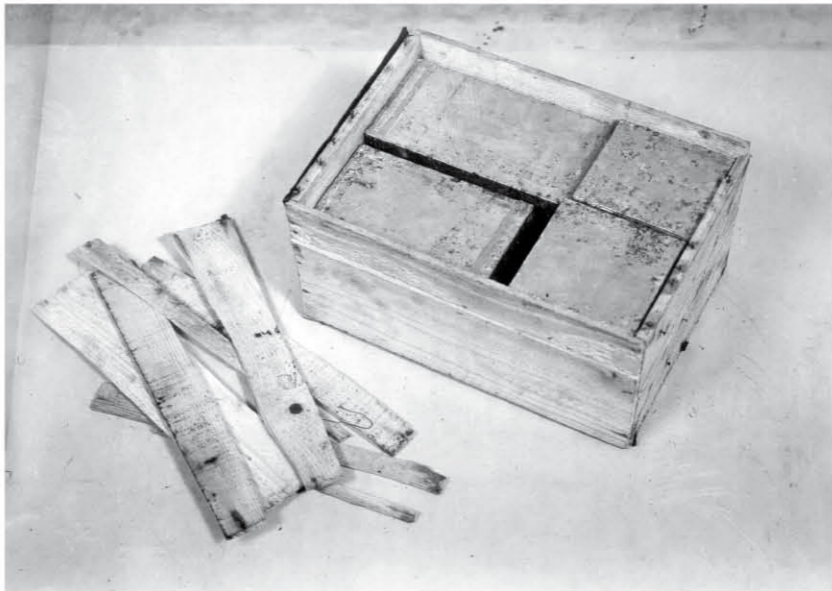
Major Miroslav Plaňava, AKA “Ivan” or “Poysler” (1909–1968); a member of the RAF’s 311th Squadron in the UK during WWII. Left the country in the summer of 1948 and started directing intelligence activity in Austria. At the CIO, he worked in the HQ’s operating department, and was later on residentura in Brussels. He died in an unfortunate accident in Austria in 1968.

Major Jaroslav Stuchlý AKA “Bill” or “Pitter” (1913–?). A Czechoslovak army officer; participated in the Western resistance during WWII. Worked in the UK from 1940 as a cryptographer and analyst in the II. intelligence section of the Ministry of National Defense (MNO). A graduate of the War University, he taught at the Military Academy in Hranice. Left the country on 30 March 1948 and joined the CIO in 1949. Initially he led the operating department at CIO’s HQ in London, later headed the CIO’s branch in Frankfurt, FRG. He relocated to Klagenfurt, Austria at the end of 1952 to direct the FSS centre that sent couriers to Czechoslovakia. Left for the UK for good in 1954 when the CIO’s activities in this area came to an end.

A summary of couriers lost on duty for the CIO: Between 1950 and 1960, the State Security Service (SIS) had records of 1,090 people connected to the activities of the British intelligence services. 30 couriers were arrested, two of them executed (Josef Ludvík and Vladimír Palma), and another three were shot while arrested or on the border (Josef Princ, Josef Zika, and Štefan Krajger).

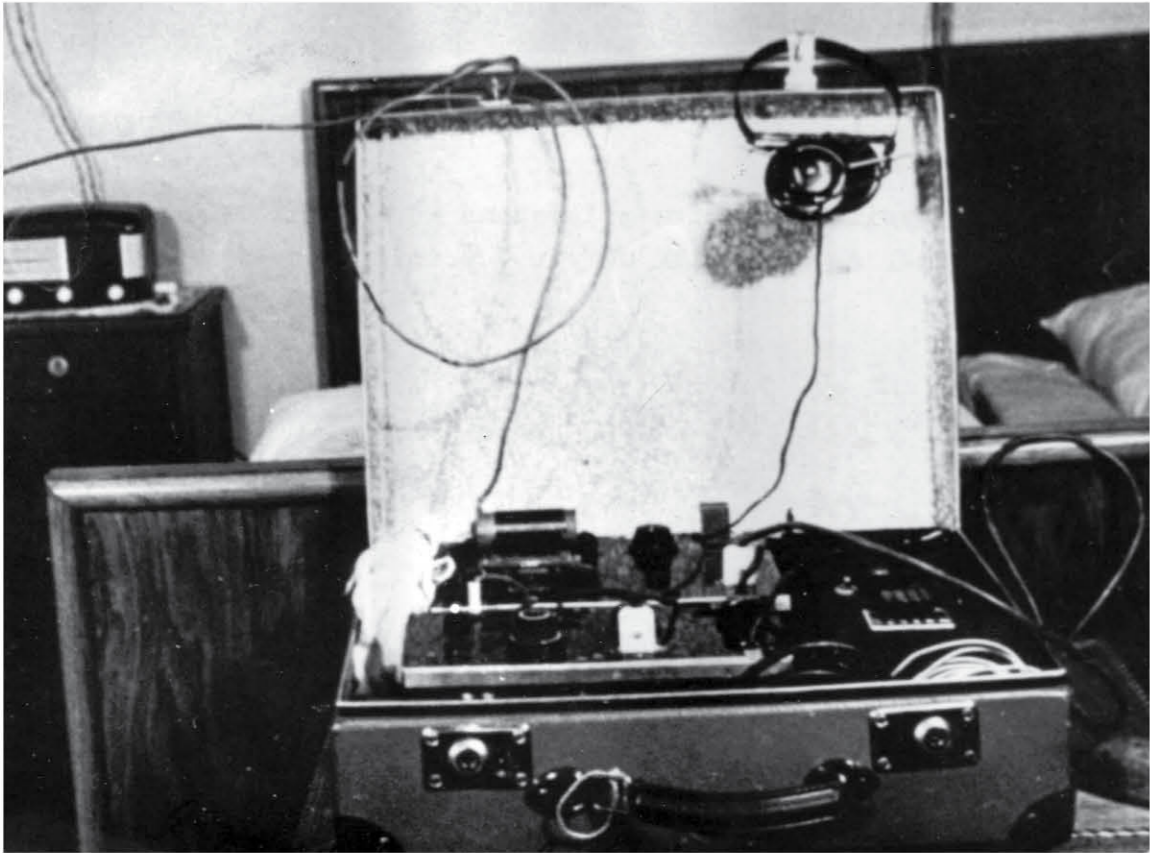
zdroj: ABS

zdroj: ABS

zdroj: ABS

Francouzská vysílačka MUDr. Josefa Zenáhlíka z Vyššího Brodu ve stavu, v jakém se jí podařilo nalézt Státní bezpečnosti. The French transmitter of MUDr. Josef Zenáhlík from Vyšší Brod, in the state in which the State Security Service (StB) managed to find it.

zdroj: ABS

Československá zpravodajská skupina ve Francii

Ve Francii již v roce 1948 jednali o založení přidružené zpravodajské organizace národně socialistický politik Hubert Ripka a generál Čeněk Kudláček – „Hutnik“. V září 1948 měl Ripka podepsat s francouzskými představiteli dohodu o vytvoření zpravodajské sekce přidružené u francouzské zpravodajské služby SDECE (Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage).

Čeněk Kudláček – „Hutnik“ (1896–1967). Legionář, důstojník čs. armády, činný jako učitel na vojenských školách a jako diplomat. V roce 1939 aktivní účastník domácího odboje v Obraně národa – první náčelník štábu ústředního vedení. V listopadu 1939 musel odejít do zahraničí, kde se zapojil do odboje jako vyšší důstojník a diplomat. Po únoru 1948 byl propuštěn z armády a v létě 1948 odešel do exilu. V Paříži se do roku 1956 podílel na zpravodajské činnosti a od roku 1956 žil v USA, kde se účastnil aktivit exilu.

Konkrétní zpravodajská činnost byla vykonávána pobočkami, které byly rozmístěny ve francouzské okupační zóně Rakouska a Německa. Přes hranice byli do Československa vysíláni kurýři se zpravodajskými úkoly a také s vysílačkami, pro jejichž obsluhu hledali a cvičili spolupracovníky.

V roce 1954 byly údajně pobočky zrušeny a pařížská centrála v roce 1957 uzavřena.

Z vedoucích a organizátorů zpravodajské činnosti jsou známi Radomír Luža, Karel Kašpárek a Karel Škrábek. Působili ve Vídni a v Salcburku. Další pobočka byla v německém Baden-Badenu.

Ze zpravodajských skupin exilu byla francouzská rozsahem nejmenší. Státní bezpečnost zaznamenala 535 osob zapojených v zahraničí a na území Československa do francouzských sítí. Nejvýznamnějším informátorem Státní bezpečnosti ve Vídni byl František Klimovič – agent „13“.

Nejen kurýři se dotkla přímá represe čs. komunistického režimu. Příkladem může být jeden z pracovníků čs. sekce Karel Škrábek (* 1919). V březnu 1949 odešel do Francie, kde byl v roce 1952 přijat do zpravodajské organizace Č. Kudláčka. Z jeho pověření odjel do Vídně budovat síť agentů převaděčů. V roce 1954 tuto službu ukončil. Od roku 1956 žil v USA. V únoru 1961 požádal přes československé velvyslanectví ve Washingtonu o umožnění návratu do Československa. Na základě amnestie se do Československa vrátil 18. dubna 1961. Přesto byl zatčen a za svoji zpravodajskou činnost v zahraničí byl odsouzen k jedenácti letům vězení.

Z aktivit čs. sekce při francouzské zpravodajské službě byla asi nejrozsáhlejší a nejvýznamnější síť spolupracovníků v jižních Čechách.

Jan Král (1924–1954), rodák z Pračova u Českého Krumlova, odešel v březnu 1951 do zahraničí, kde začal spolupracovat s pobočkou v Baden-Badenu. Od září 1952 přecházel hranice do Československa jako instruktor obsluhy vysílaček. Vyskočil MUDr. Josefa Zenáhlíka z Vyššího Brodu a Josefa Krninského z Velešína.

Zenáhlík spolupracoval s Francouzi od konce roku 1951, od léta 1952 pak obsluhoval ve svém domě vysílačku a budoval ve svém okolí zpravodajskou síť. V dubnu 1953 byl odhalen kombinací zaměřování vysílačky a částečného průniku StB do pobočky v Baden-Badenu. Zenáhlík a jeho skupina třiatdvancti spolupracovníků byli na konci roku 1953 odsouzeni k vysokým trestům vězení.

Rovněž skupina Josefa Krninského byla na podzim 1954 odhalena StB. Kurýř Jan Král byl při návratu do zahraničí 16. října 1954 na hranici v prostoru Maršlák v okrese Český Krumlov zabit elektrickým proudem.

Francouzská vysílačka Josefa Krninského z Velešína. The French transmitter of Josef Krninský from Velešín.

zdroj: ABS

Czechoslovak intelligence group in France

National Socialist politician Hubert Ripka and General Čeněk Kudláček, AKA "Hutnik," discussed the formation of an affiliated intelligence organization in France in 1948. In September of that year, Ripka was to sign an agreement on the formation of an intelligence section affiliated with France's intelligence service, SDECE (Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage), with French representatives.

Čeněk Kudláček, AKA "Hutnik" (1896–1967). A Legion veteran and officer of the Czechoslovak army, he worked as a teacher in military schools and as a diplomat. He was active in Defense of the Nation (Obrana národa, or ON – one of the first anti-Fascist resistance groups during the time of the Protectorate) in 1939 as the first head of its central staff. He had to leave the country in November 1939, wherehe connected with the resistance as a superior officer and diplomat. He was dismissed from the army after February 1948 and left the country in the summer of 1948. He participated in intelligence activities in Paris until 1956, then lived in the US, where he participated in exile activities.

Specific intelligence activities were carried out by chapters deployed in France's occupation zones in Austria and Germany. Couriers were sent to Czechoslovakia across the border with intelligence assignments and radio transmitters; they sought out and trained collaborators.

The branches were allegedly discontinued in 1954, and the Paris headquarters was closed in 1957.

The leaders and organizers of intelligence activities known to date include Radomír Luža, Karel Kašpárek and Karel Škrábek. They operated in Vienna and Salzburg, with another branch in Baden-Baden, Germany.

In terms of scope, the French exile intelligence group was the smallest. The (Communist) Secret Police (StB) tracked 535 person s involved in French networks, both abroad and on Czechoslovak territory. František Klimovič, AKA agent "13," was the StB's most important informer in Vienna.

Couriers were not the only ones affected by the Communist regime's direct repression. One example is member of the Czechoslovak section Karel Škrábek (*1919). He left for France in March 1949, joining Č. Kudláček's intelligence network in 1952. With Kudláček's authorization, he left for Vienna to build a network of cross-border guides. He ended this service in 1954, and lived in the US from 1956. In February 1961 he applied for repatriation through the Czechoslovak Embassy in Washington. He returned to Czechoslovakia based on an amnesty on April 18, 1961, but was arrested and sentenced to eleven years in prison for his intelligence activities abroad.

The network of collaborators in Southern Bohemia was perhaps the largest and most important activity of the Czechoslovak section of France's intelligence service.

Jan Král (1924–1954), a native of Pračov near Český Krumlov, left the country in March 1951 and started cooperating with the Baden-Baden chapter. From September 1952, he would cross the Czechoslovak border as an instructor of radio transmitter operators. He trained MUDr.

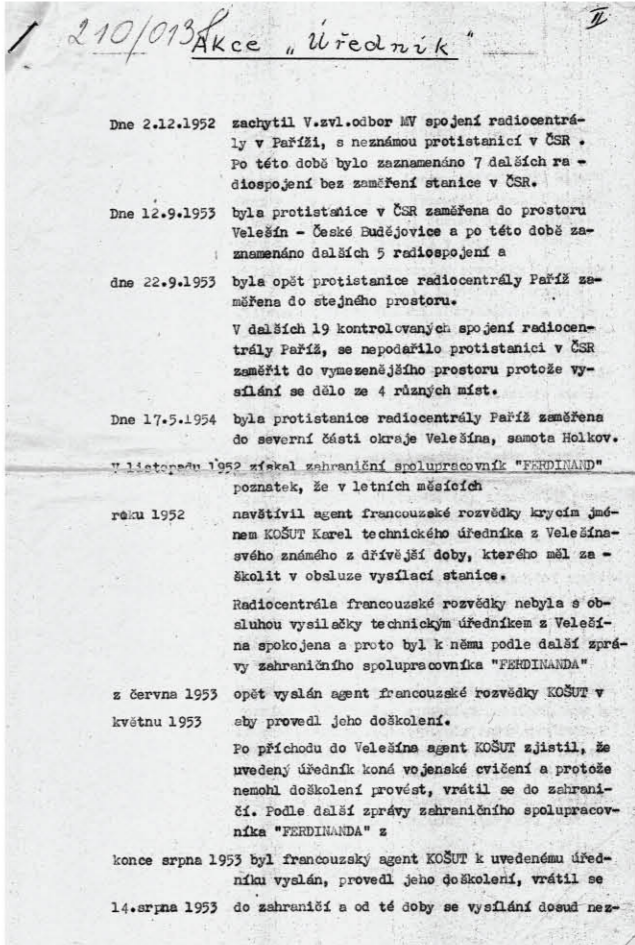
Josef Zenáhlík from Vyšší Brod and Josef Krninský from Velešín.Zenáhlík collaborated with the French from the end of 1951; from Summer 1952 he operated a radio transmitter in his house and built an intelligence network in his area. He was detected in 1953 as a result of a combined effort of radio-location and the StB's partial penetration of the Baden-Baden branch. Zenáhlík and his group of twenty-three collaborators were sentenced to long-term imprisonment in late 1953.

Josef Krninský's group was also discovered by the StB in the autumn of 1954. Courier Jan Král was killed by electric shock on the border in the Maršlák area, Český Krumlov District, while leaving the country on October 16, 1954.

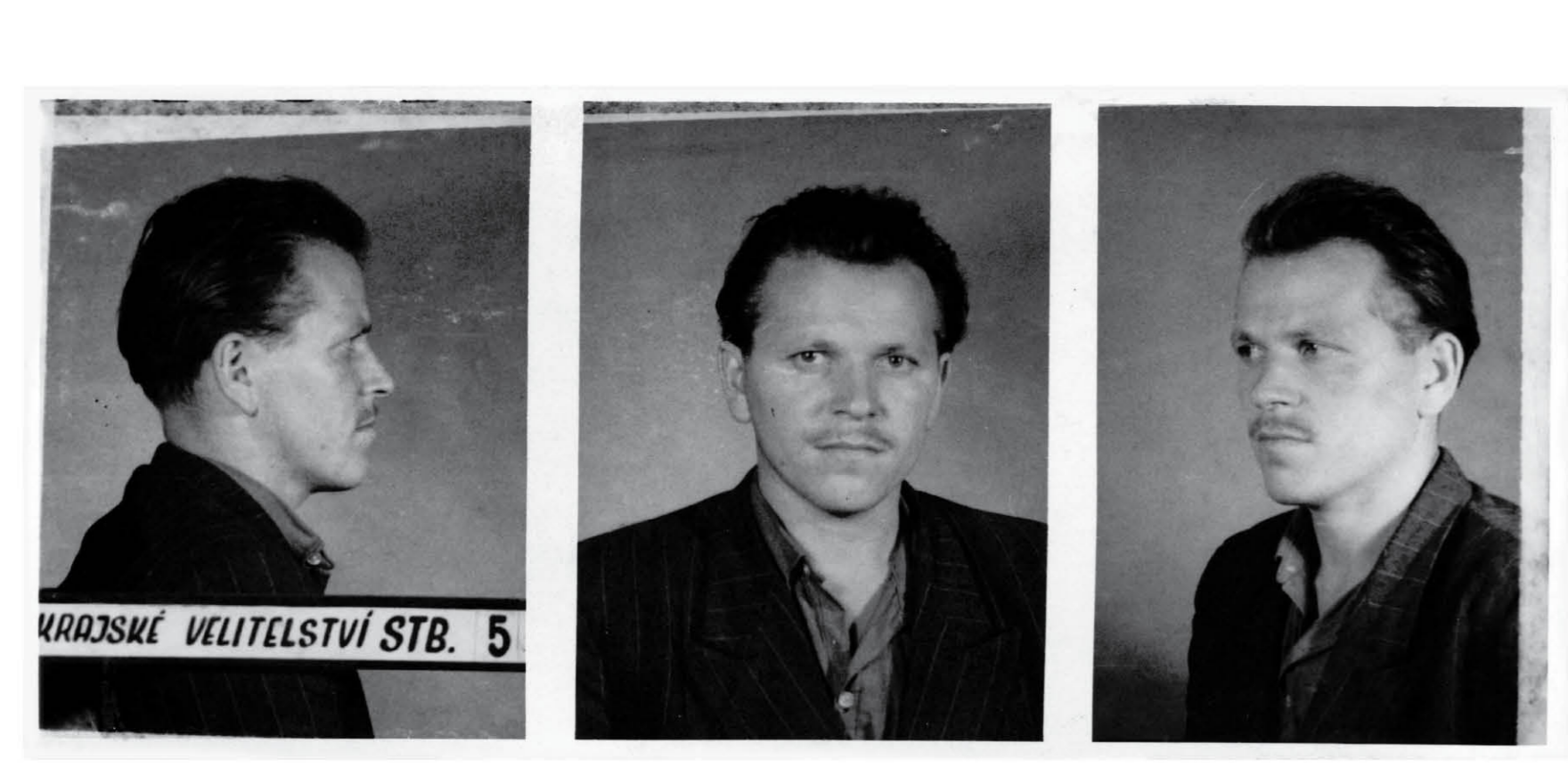
Jedna z mrtvých schránek sítě Josefa Krninského. One of the dead drops from Josef Krninský's network.

zdroj: ABS

Titulní list zprávy Státní bezpečnosti o odhalení Josefa Krninského. Title page from the StB report on the exposure of Josef Krninský.

zdroj: ABS

Fotografie Rudolfa Dzialeka ve vazbě SIB. Photographs of Rudolf Dzialek in State Security (StB) detention.

Jiné iniciativy

Kromě československých zpravodajských skupin existovaly i jiné, nekoordinované iniciativy. Vzhledem ke kusým poznatkům Státní bezpečnosti víme o nich často jen velmi málo.

V Německu působila polská skupina Rada polityczna, vykonávající při CIC zpravodajskou činnost směrem do Polska. Vzhledem ke geografickým podmínkách probíhaly polské operace i na našem území. Přitom bylo využíváno československých uprchlíků jako kurýrů - převaděčů. Jedním z nich byl Rudolf Dzialek (*1924) z Orlové ve Slezsku. Strojní zámečník, v září 1948 přešel u Aše hranici do Německa. Rku 1951 začal spolupracovat s CIC v Mnichově. Jeho úkolem bylo doprovodit přes československé území polského kurýra, jedenadvacetiletého studenta Alfreda Planeta, původem z polské Radomi. Kromě toho měl Dzialek u Českého Těšína získat spolupracovníka, který by zajišťoval spojení do Polska.

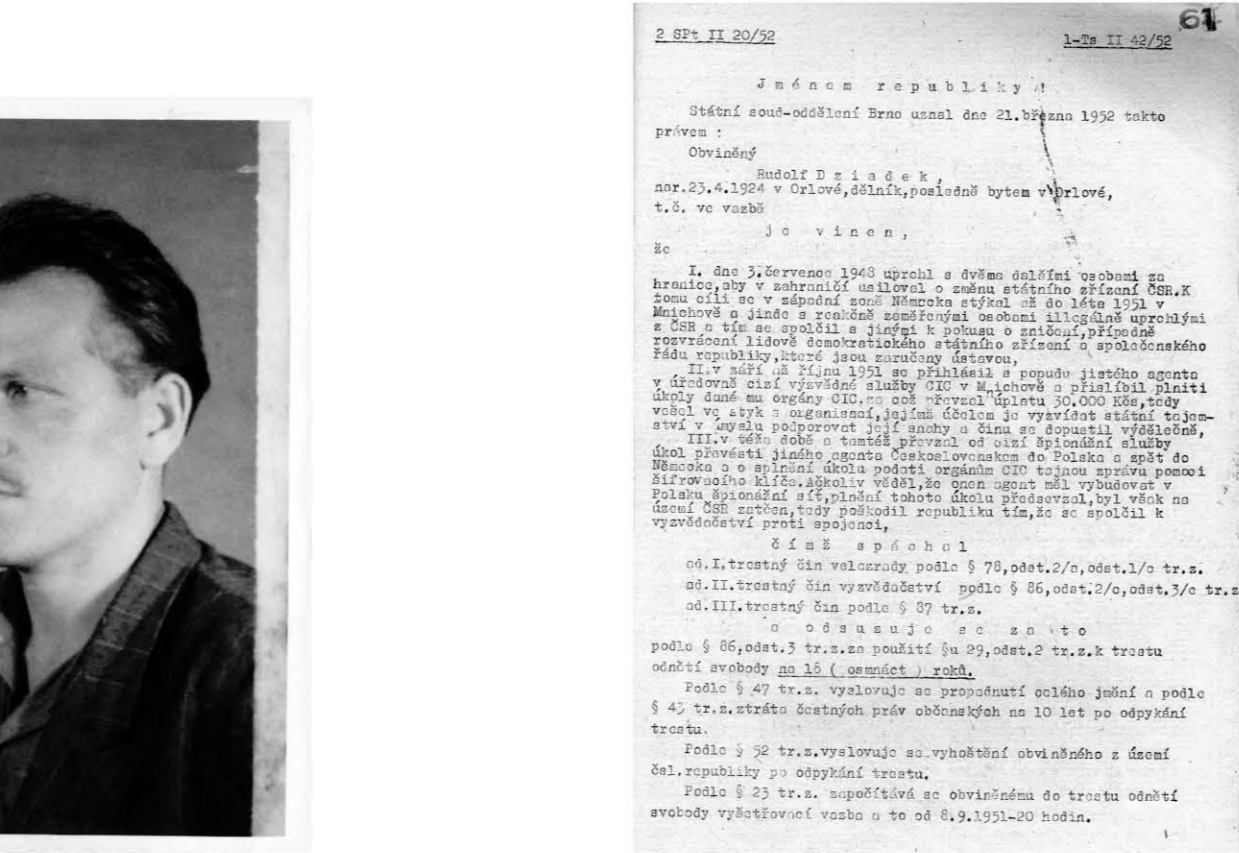
Dzialek i Planeta byli zadrženi železniční policií ve vlaku z Domažlic do Plzně hned první den mise, 8. září 1951 večer. Rudolf Dzialek byl 21. března 1952 odsouzen Státním soudem v Brně na 18 let za velezradu a vyzvědačství. Z vězení byl propuštěn po dvanácti letech, v říjnu 1963. Poté žil pod dohledem Státní bezpečnosti. V roce 1968 byl R. Dzialek členem přípravného výboru K 231 v Karviné. V roce 1969 vycestoval do SRN a v zahraničí již zůstal.

Kněží na hranicích byli komunistickým režimem označováni za „vatikánské špiony“.

Kněz salesián a převáděč Titus Zeman. Narodil se 4. ledna 1915 ve Vajnorech. Salesiánský kněz, učitel náboženství a vychovatel mládeže z Pezínku. Dne 30. srpna 1950 převedl na výzvu představených s pomocí dvou kurýrů do zahraničí šest salesiánských kněží. Za pomoci Jozefa Macka je převedl v prostoru Malé Léváře do Rakouska a pak pokračovali dále do italského Turína. V polovině října 1950 se Zeman vrátil na Slovensko a zorganizoval další skupinu třinácti kněží a řeholníků, které spolu s třemi dalšími uprchlíky ve spolupráci s kurýry Jozefem Mackem a Ferdinandem Totkou úspěšně převedl stejnou cestou do zahraničí.

Do ČSR se Zemanem šel v dubnu 1951 jen Ferdinand Totka. Zeman byl vybaven falešným občanským průkazem na jméno Pavol Plahdaník. Shromáždil skupinu asi osmnácti kněží, řeholníků a bohoslovců, kteří byli od dubna 1950 umístění v akci „K“ v koncentračních klášterech nebo jim hrozilo zatčení. Dne 16. dubna 1951 byli Zeman s celou skupinou zadrženi v pohraničním pásmu v prostoru obce Malé Léváře. Motivem činnosti Tita Zemana byla bezpochyby služba spolupratřím.

Státním soudem v Bratislavě byli dne 22. února 1952 odsouzeni pro velezradu a vyzvědačství Titus Zeman na 25 let, Ferdinand Totka na 22 let a 19 dalších uprchlíků nebo pomocníků k trestům od dvou let do 18 let nepodmíněně.

Rozsudek nad Rudolfem Dzialekem. Verdict on Rudolf Dzialek.

Other initiatives

Aside from Czechoslovak intelligence groups, there were other, uncoordinated initiatives as well. Given the fragmentary findings of the State Security Service (StB), we know very little about many of them.

The Polish group Rada polityczna (Political Board) operated in Germany, providing intelligence activity concerning Poland under the US Counter Intelligence Corps (CIC). Given the geographic conditions, Polish operations took place on our territory as well. Czech refugees were used as couriers-cross-border guides. One of them was Rudolf Dzialek (*1924) form Orlová in Silesia. A locksmith engineer by vocation, he crossed the border to Germany near Aš in September 1948 and started collaborating with the CIC in Munich in 1951. His task was to guide the Polish courier, 21-year-old student Alfred Planeta from Radom, Poland, through Czechoslovak territory. In addition, Dzialek was to find a collaborator near Český Těšín to arrange contact with Poland.

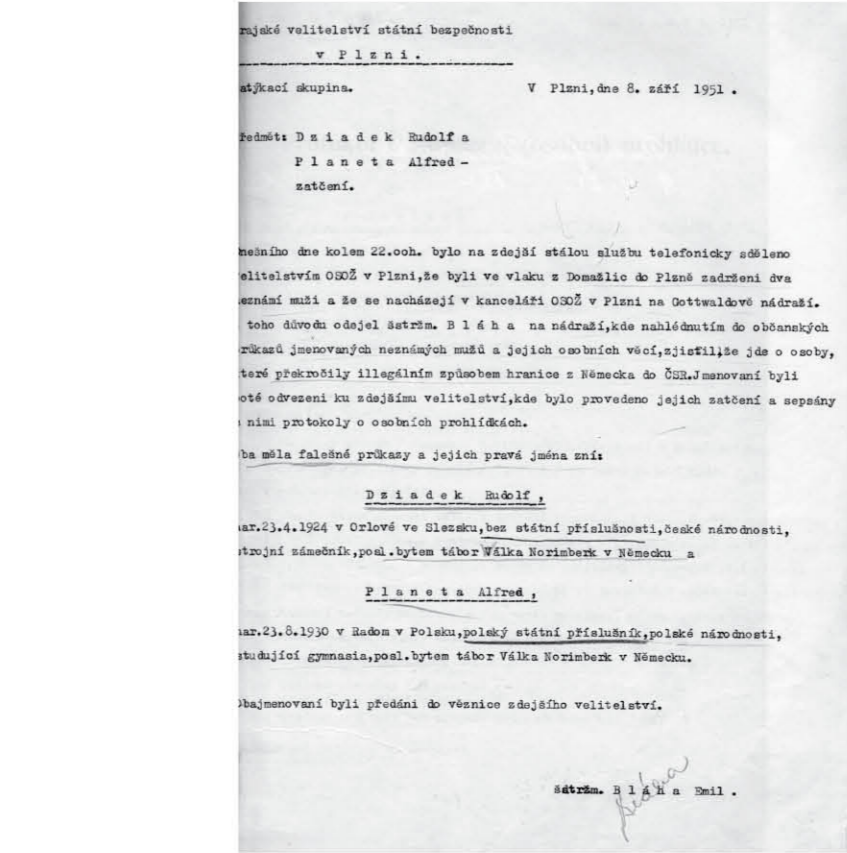
The railroad guard arrested both Dzialek and Planeta on a train from Domažlice to Pilsen in the evening of the very first day of their mission, September 8, 1951. Rudolf Dzialek was sentenced by the State Court in Brno to 18 years for high treason and espionage on March 21, 1952. Released from prison after twenty years in October 1963, he lived under StB surveillance. In 1968, R. Dzialek was a member of the K 231 preparatory committee in Karviná. He left for the FRG in 1969, never to return to the country.

The Communist regime referred to priests on the borders as “Vatican spies”.

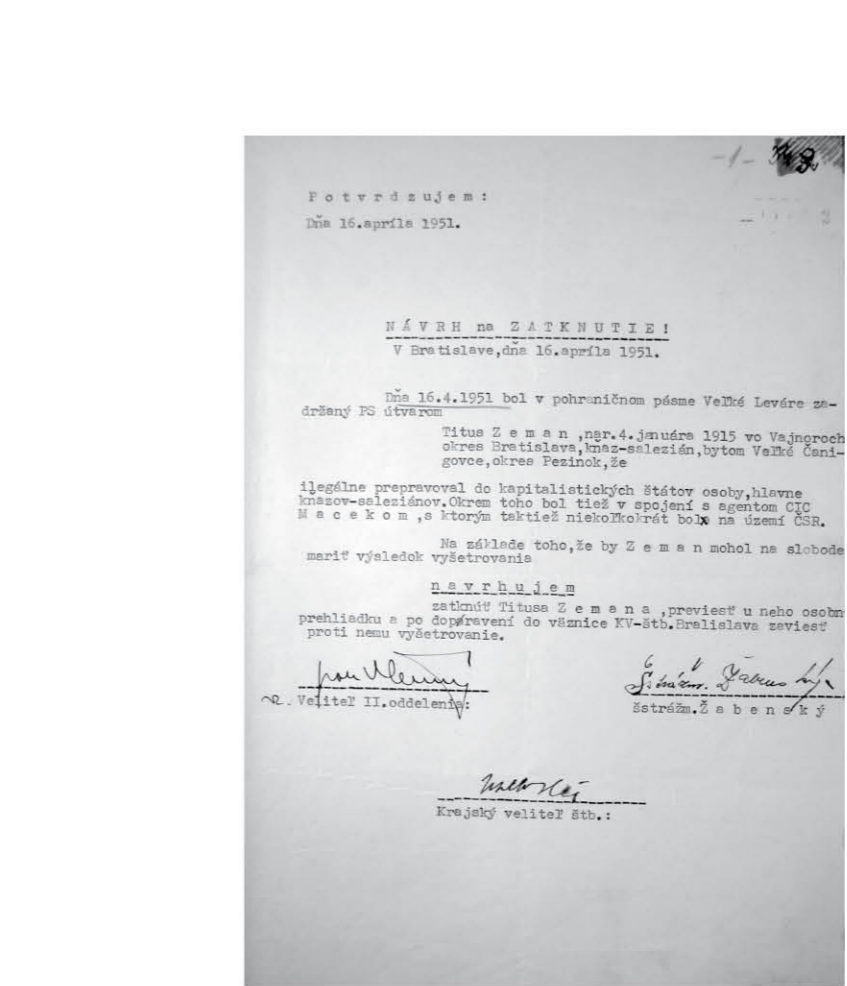
Salesian priest and cross-border guide Titus Zeman was born on January 4, 1915 in Vajnory. A Salesian priest, religion teacher, and youth educator in Pezinok. Upon his superiors’ request, he and two couriers successfully brought six Salesian priests across the border on August 30, 1950. Aided by Jozef Macek, he guided them to Austria through the Malé Léváře area and then to Turin, Italy. Zeman returned to Slovakia in mid-October 1950 and organized another group of thirteen priests and monks, leading them successfully across the border along with three other refugees and the couriers Jozef Macek and Ferdinand via the same path.

Only Ferdinand Totka accompanied Zeman on his way to Czechoslovakia in April 1951. Zeman was equipped with a false ID in the name of Pavol Plahdaník. He gathered a group of about eighteen priests, monks, and theologists who had been interned in concentration monasteries since April 1950 as part of Action “K,” or who faced the threat of arrest. On April 16, 1951, Zeman and the entire group were captured in the border zone in the Malé Léváře municipality. Titus Zeman’s motivation was undoubtedly service to his fellow brethren.

The State Court in Bratislava sentenced Titus Zeman to 25 years, Ferdinand Totka to 22 years for high treason and espionage, and 19 other refugees and/or helpers to unconditional sentences ranging from 2 to 18 years on February 22, 1952.

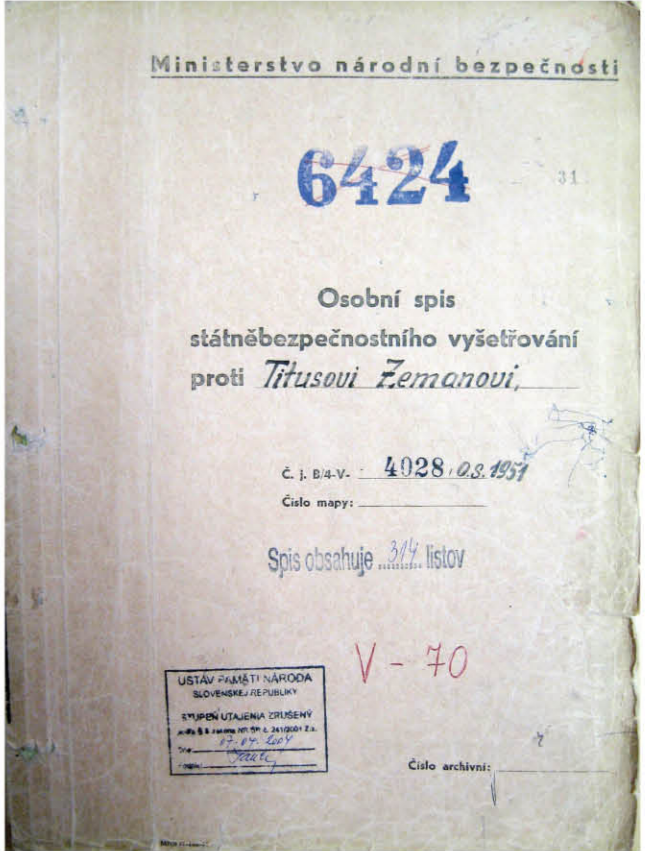
Zpráva o zatčení Dzialeka a Planeta. Report on the arrest of Dzialek and Planeta.

Zpráva o zatčení Tita Zemana. Report on the arrest of Titus Zeman.

Fotografie Tita Zemana z vyšetřovacího spisu SIB. Titus Zeman's photograph from his StB case file.

Obálka vyšetřovacího spisu Tita Zemana. Cover of Titus Zeman's case file.

Otilie Mücková po zatčení STB.
Otilie Mücková after her arrest by the STB.

Dokumenty vyrobené patrně americkou zpravodajskou službou pro Olgu Kamanovou.
Documents presumably made by American intelligence services for Olga Kamanová.

zdroj: ABS

Ženy na hranicích – kurýrky a převaděčky

Nebezpečné a fyzicky náročné cesty přes hranici byly vesměs mužskou záležitostí. Přesto existovaly i kurýrky a převaděčky.

Jednou z nich byla Ottilie Mücková (*1928 v Brně). Do zahraničí se dostala v prosinci 1949, kdy se pro ni vrátil v Vídně do Bratislavy její přítel, bývalý příslušník SNB Oldřich Kokorský. Po roce života ve Vídni se seznámila s převaděčí Josefem Fuchshuberem a Eliškou Wagnerovou („Lizinka“). Fuchshuber jí navrhl spolupráci při převádění uprchlíků přes hranice. První cestu Ottilie Mücková absolvovala počátkem ledna 1951, kdy z Fuchshuberem přišla z Vídně do Bratislavy a pak byla sama vyslána do Frýdku pro manželku příslušníka ČIO Karla Zbytky. I s dcerou ji přivezla do Bratislavy, odkud je všechny Fuchshuber převedl přes hranici u Petržalky.

Otilie Mücková vykonala celkem čtyři cesty do Československa. Převedla asi osm uprchlíků, vyřizovala vzkazy. Při cestě do Rakouska byla v červenci 1951 zadržena pohraniční strážní na hranicích u Petržalky. Kromě Fuchshuberovy vyzkoušené cesty přecházela Mücková hranici i s Eliškou Wagnerovou: z Popic u Brna do rakouského Ziegelhofenu šly přes noc 35 kilometrů.

Státním soudem v Praze byla Ottilie Mücková 5. února 1952 odsouzena na 14 let za velezradu. Spolu s ní byli odsouzeni tři její pomocníci v Bratislavě.

Další kurýrkou byla Olga Kamanová (*1914). V červnu 1952 odešla ilegálně do Západního Berlína. Byla získána ke spolupráci údajně americkou vojenskou zpravodajskou službou. Absolvovala speciální čtyřměsíční zpravodajský kurz. Učila se vyhledávat vhodné spolupracovníky, fídit je, používat neviditelné inkousty, zřizovat a obsluhovat mrtvé schránky, fotografovat a zpracovávat fotografie, pohybovat se s mapou a buzolou, znát Morseovu abecedu, kopírovat razítka a podpisy. V CSR byla minimálně čtyřikrát. V severních Čechách vybudovala vlastní zpravodajskou síť. Do zahraničí přinášela informace a někdy i převáděla přes hranice.

Byla patrně zrazena jednou ze svých spolupracovnic a zatčena STB 20. května 1953 na nádraží v Ústí nad Labem. Dne 15. února 1954 byla Olga Kamanová odsouzena na 18 let vězení. Čtyři její spolupracovníci byli odsouzeni v průměru k osmi letům žaláře.

Olga Kamanová byla z vězení podmínečně propuštěna v dubnu 1967, po odpykání čtrnácti let vězení.

Women on the border – couriers and guides

The dangerous and physically demanding cross-border trips were mostly men's job. Yet there were female couriers and guides.

Otilie Mücková (*1928 in Brno) was one of them. She left the country in December 1949 when her friend, former SNB member Oldřich Kokorský came back for her from Vienna to Bratislava. After a year of living in Vienna, she met guides Josef Fuchshuber and Eliška Wagnerová („Lizinka“). Fuchshuber offered her cooperation in guiding refugees across the border. Ottilie Mücková made her first trip in early January 1951, coming from Vienna to Bratislava with Fuchshuber, and then continued to Frýdek to fetch ČIO member Karel Zbytek's wife. She brought her and her daughter to Bratislava and then Fuchshuber guided them all across the border near Bratislava-Petržalka.

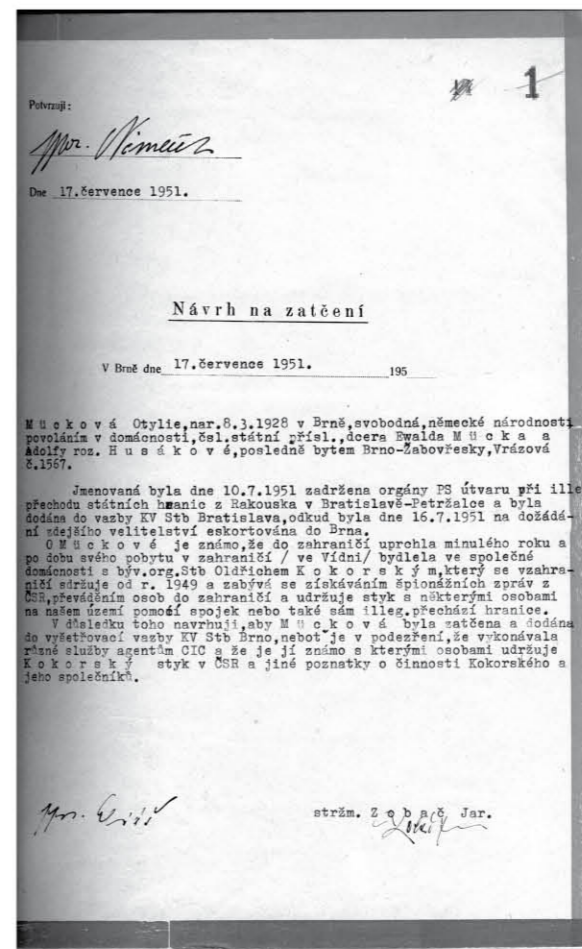
Otilie Mücková took a total of four trips to Czechoslovakia. She guided about eight refugees and brought messages. The border patrols caught her on her way to Austria near Bratislava-Petržalka in July 1951. Apart from Fuchshuber's proven route, Mücková would cross the border with Eliška Wagnerová as well: They walked 35 km from Popice near Brno to Ziegelhofen in Austria overnight!

State Court in Prague sentenced Ottilie Mücková to 14 years for high treason on 5 February 1952. Her three helpers in Bratislava were sentenced along with her.

Olga Kamanová (*1914) was another courier. She left for West Berlin illegally in June 1952. The US military intelligence service reportedly won her for cooperation. She took a special four-month intelligence course. She learned how to seek and direct suitable collaborators, use invisible inks, set up and use dead drops, make and process photographs, use map and compass, use the Morse code, and copy stamps and signatures. She was at least four times in Czechoslovakia. She built her own intelligence network in North Bohemia. She brought information and sometimes guided people across the border.

One of her collaborators probably betrayed her and STB arrested her at the train station in Ústí nad Labem on 20 May 1953. Olga Kamanová was sentenced to 18 years on 15 February 1954. Her four collaborators were sentenced on average to eight years.

Olga Kamanová was released from prison conditionally in April 1967, having served fourteen years.

Návrh na zatčení Ottilie Mückové.
Proposal for the arrest of Ottilie Mücková.

zdroj: ABS

Fotografie Olgy Kamanové ve vazbě STB při demonstraci ukrytí zpravodajských instrukcí ve švu své sukně.
Photograph of Olga Kamanová in STB prison, demonstrating hidden intelligence instructions in the seam of her skirt.

zdroj: ABS

Dokumentární snímek narušitele který zůstal viset v drátech .

Miroslav Svatoň, 22 let, zemřel v drátech zátarasu 16. května 1953 v oblasti Rozvadova. Přecházel hranici patrně ve směru z Německa do Čech.

zdroj: ABS

Miroslav Svatoň, age 22, died on the barbed wire of the entrenchment on May 16, 1953 in the Rozvadov area. He was probably crossing the border from Germany to Czechoslovakia.

Přechody státních hranic

Přechod státní hranice s Rakouskem a Německou spolkovou republikou byl životu nebezpečným podnikem.

První překážkou byla ostraha hranice. Pohraniční stráž existovala od roku 1949 v rámci ministerstva vnitra. Od roku 1950 to byl po sovětském vzoru vojensky organizovaný a vyzbrojený sbor. Pohraniční stráž tvořilo okolo 20 000 důstojníků a (od roku 1950) i vojáků základní služby.

Další překážkou byly nástrahy, tvořící „železnou oponu“.

Do roku 1951 na státních hranicích Československa neexistovalo signální zařízení nebo nástrahy. V letech 1951–1952 bylo budováno tzv. ženíjně technické zabezpečení hranic:

- Před hraničním zátarasem byla ve vnitrozemí instalována tzv. nástražná osvětlovadla (světlice), vystřelovaná dotykem s nataženým drátem.

- Zátaras byl umístěn uprostřed deseti až osmnáctimetrového průseku v lesním porostu podél hranice. Z vnitrozemí k zátarasu přiléhál šestimetrový kontrolní orný pás ke zjišťování stop.

- Nejvýznamnějším prvkem zabezpečení byl drátěný zátaras. V letech 1951–1952 jej tvořila konstrukce z dřevěných kůlů hustě propletených ostnatým drátem. Zpočátku byl jednostěnný a postupně se zvětšil na trojstěnný. Dvě krajní stěny byly vysoké 160 cm, střední pak 220 cm. Od roku 1952 byla střední stěna zátarasu poslena 5–7 vodiči z ostnatého drátu s vysokým napětím (2000–6000 voltů). Kromě nebezpečí smrtelného úrazu elektrickým proudem znamenal elektrický zkrat i signál pokusu překonat zátaras. Elektrifikace zátarasu byla plně dokončena v roce 1956. Původní trasa byla v letech 1953–1956 přestavěna a zdokonalena pod dozorem sovětských poradců. Proud z drátěného zátarasu byl definitivně vypojen až roku 1965.

- V letech 1952–1957 byl prostor mezi stěnami zátarasu zaminován nášlapnými nebo nástražným drátem odpalovanými pýchotními minami. Míny byly odstraněny, neboť byly nebezpečné i pro vojáky pohraniční stráže.

Vojáci pohraniční stráže zastřelili na státní hranici 143 osob. Elektrický zátaras měl za následek smrt téměř jednoho sta lidí. Dva lidé zahynuli po výbuchu min, řada dalších osob byla zraněna, často s doživotními následky. Celkem si „železná opona“ v Československu vyžádala více než 300 obětí.

Komunistická propaganda vytvářela mýtus velkého rozsahu o boji pohraničnicků s teroristy a diverzanty. Skutečností je, že v letech 1948–1989 zahynulo nejméně 584 vojáků pohraniční stráže. Z nich však bylo samotnými „narušiteli státní hranice“ usmrceno jen 11. Například 185 vojáků spáchalo sebevraždu, 243 zemřelo na následky nejrůznějších úrazů a nehod, na následky postřelení zemřelo 39 vojáků a v souvislosti s manipulací s ženíjnými prostředky ostrahy hranice (úrazy elektrickým proudem, výbuchy min, granátů a při manipulaci s trhavinami) zemřelo 47 vojáků.

Překonávání státní hranice v obou směrech lze proto rozdělit na dvě období, která dělí postavení ženíjně technického zabezpečení v průběhu roku 1951.

Do této doby znamenal přechod hranic při výborné znalosti terénu a sledování systému ostrahy hranice nebezpečnou, ale proveditelnou operaci. Nebylo nutné v podstatě žádné speciální vybavení.

Po postavení zátarasu bylo třeba vytvořit v něm průchod. K tomu sloužily zejména izolované rukavice a kleště. Dále pak bylo třeba vyhnout se řadě dalších opatření a nástrah.

zdroj: ABS

Jan Kovač, údajně kurýř cizí zpravodajské služby, šlápl dne 20. září 1953 na minu uprostřed zátarasu v prostoru Koutu na Šumavě. Mina mu utrhla nohu až po kotník, v bezvýhodné situaci se zastřelil.

Jan Kovač, allegedly a foreign intelligence service courier, stepped on a landmine in the middle of an entrenchment in the Kout area of Šumava on 20 September 1953. The mine separated his foot at the ankle. Facing a hopeless situation, he shot himself dead.

Crossing the border

Crossing the state borders with Austria and the Federal Republic of Germany was a life-threatening endeavor.

Border security represented the first obstacle. As of 1949, the Border Guard Service operated under the direction of the Ministry of the Interior. From 1950 on, following the Soviet model, it was an armed force with military organization, consisting of approximately 20,000 officers and (as of 1950) soldiers fulfilling compulsory service, as well.

The traps forming the “iron curtain” were a further obstacle.

Czechoslovakia’s state border was not set up with any signalling equipment or snares until 1951. The so-called engineering-technical border security was built between 1951 and 1952:

- Signal flares, actuated by touching on a stretched wire, were installed in front of the border entrenchment, on the domestic side.

- The entrenchment was located in the middle of a ten to eighteen meter-wide clearing hewed in the forest along the border. A six-meter control zone of ploughed soil for detecting footprints abutted the domestic side of the entrenchment.

- The most significant security measure was the barbed wire entrenchment itself. Between 1951 and 1952, it consisted of wooden posts thickly interwoven with barbed wire. Initially it was made up of a single wall, but it gradually increased to three walls. The two outer walls were 160 cm high; the inner wall was 220 cm high. From 1952 onwards, the barrier’s middle wall was fitted with 5 to 7 barbed wire conductors with high voltage (2,000–6,000 volts). Apart from the danger of fatal electrical injury, any short circuit signalled an attempt to cross the entrenchment. The barrier’s electrification was completed in 1956. The original route was rebuilt and perfected under the supervision of Soviet consultants between 1953 and 1956. The electricity in the wire barrier was finally switched off in 1965.

- Between 1952 and 1957, the area between the barrier’s walls was mined using kick-start or wire-actuated landmines. The mines were removed, as they proved dangerous even for the border guard soldiers.

Soldiers of the Border Guard Service shot 143 people on the state border. The electrified entrenchment caused the deaths of alm ost one hundred people. Two people died of mine explosions; many more people were injured, often with lifelong consequences. Overall, the “iron curtain” claimed more than 300 lives in Czechoslovakia.

Communist propaganda created the myth of the border guards’ heroic war with terrorists and subversion agents. In fact, at least 584 border guard soldiers died between 1948 and 1989. Only 11 of these, however, were killed by “state border violators”. For example, 185 soldiers committed suicide; 243 died of the consequences of various injuries and accidents; 39 soldiers died as a result of being wounded by firearms, and 47 soldiers died while handling border control equipment (electrical injuries; explosions of mines, grenades, and explosives).

Border crossing in either direction can thus be divided into two periods, separated by the installation of the border security measures during the year 1951.

Until that time, crossing the border was a dangerous yet feasible operation, subject to excellent knowledge of the landscape and monitoring of the border guarding system. No special equipment was necessary.

Once the entrenchment had been erected, it was necessary to cut a passage through it. Insulating gloves and pliers were used for this purpose. Subsequently, it was necessary to avoid a number of further measures and traps.

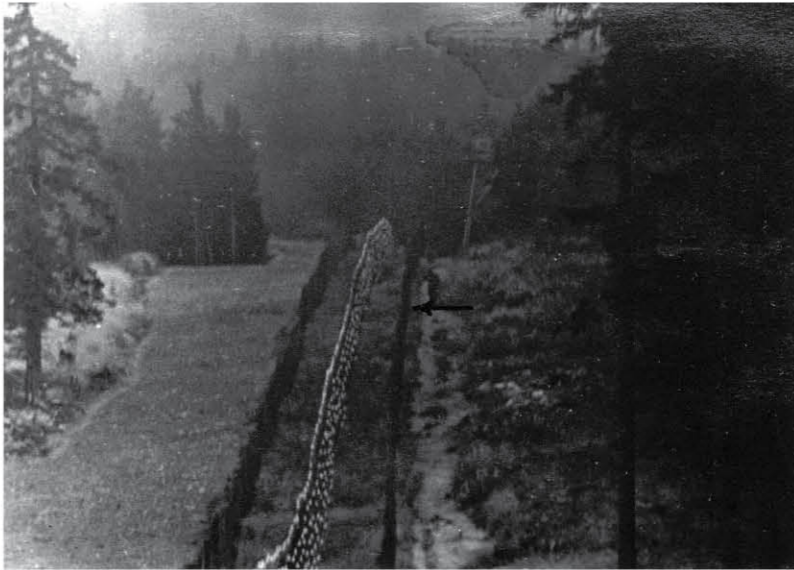
zdroj: ABS

Kurýř CIC Ferdinand Pavlík byl zadržen při prostřhávání zátarasu 25. března 1953 v oblasti Železná Ruda na Šumavě. Fotografie byla pořízena při dobové rekonstrukci a velmi názorně ukazuje hlavní nástroje kurýra: izolované kleště a gumové rukavice odolávající vysokému napětí.

Ferdinand Pavlík, a CIC courier, was caught while cutting through the entrenchment in the Železná Ruda area of Šumava on 25 March 1953. The photograph was made during the incident’s period reconstruction and shows very clearly the courier’s main instruments: insulated pliers and rubber gloves protecting him from high voltage.

zdroj: ABS

Ukázka zátarasů v roce 1955 a 1956.

An illustration of the entrenchments in 1955 and 1956.

zdroj: ABS

Znázorněné místo, kde byl narušitel ukryt před zdoláním DZ a dvě tyče, které použil k narušení.

zdroj: ABS

Narušitelé postupovali z Rakouska do ČSR. Kontrolní orný pás přešli pozpátku.

12. června 1952 přešli dva kurýři z Rakouska v prostoru Rusovce u Bratislavy.

Fotografie z dobové rekonstrukce ukazuje kontrolní pás.

Two couriers from Austria crossed the border in the Rusovce area near Bratislava on 12 June 1952.

A photograph from the period reconstruction shows the control zone.

zdroj: ABS

Fotografie kurýra Miroslava Vaji z vyšetřovacího spisu StB. Courier Miroslav Vaja's photographs from the StB case file.

sbor: ABS

Celkový pohled na napuštěný balon

Fotografie britského operačního balonu, který použil Miroslav Vaja. A photograph of the British operations balloon used by Miroslav Vaja.

Fotografie Vajova balonu, který neřízený přistál na Slovensku. A photograph of Vaja's balloon, which landed in Slovakia uncontrolled.

sbor: ABS

Skládací gondola „neviditelného“ balonu, s níž havarovali Blažek a Jakoubě. The folding basket of the “invisible” balloon, in which Blažek and Jakoubě crashed.

sbor: ABS

Radiostanice po vyjmutí z obalu

Fotografie vybavy mrtvých kurýrů. A photograph of the dead couriers' equipment.

sbor: ABS

Speciální formy překonávání státní hranice

Kromě cesty pěšky přes hranici existovala cesta stávajícími dopravními prostředky: vlakem či říční lodí, dále pak samostatně přes vodní tok nebo vzduchem.

Přeprava kurýrů balonem byla několikrát vyzkoušena v letech 1952–1954. Výcvik pilotů balonů probíhal v několika kurzech v průběhu roku 1953 na letecké základně RAF v Cardingtonu u Bedfordu ve Velké Británii. Vycvičeno mohlo takto být celkem asi deset pilotů z řad československých kurýrů pro britskou i americkou zpravodajskou službu.

Uspělo se asi čtyři až sedm letů do Československa. První doložený byl v červnu 1953, poslední v srpnu 1954. První let byl úspěšný. Kurýř britské zpravodajské služby Miroslav Vaja (1932–1977) přistál v noci 8. července 1953 u Plzně a 13. července úspěšně překonal zátaras zpět do Rakouska. Na další misi byl v říjnu 1953 vyslán pozemní cestou, ale při pokusu překonat hranice byl zadržen československou pohraniční stráží. V březnu 1954 byl odsouzen ke dvaceti letům vězení, propuštěn byl roku 1964.

Poslední známý případ skončil tragicky. Dne 13. srpna 1954 byly na kopci Kočičák u obce Krásná Hora na Sedlčansku nalezeny mrtvoly dvou mužů spolu s výstrojí prozrazující jejich poslání a falešnými doklady na jména František Malec a Karel Blažek. Oba zahynuli na následky pádu z výšky. Právě příjmení „Františka Malce“ znělo Jakoubě, skutečné jméno „Blažka“ neznáme.

Na misi je vyslala zpravodajská skupina generála Františka Moravce. Do rukou StB se tenkrát dostalo veškeré bohaté vybavení, mj. vysílačka či zpravodajské instrukce. Samotný balon pak byl nalezen u Vlašimi. Příčina havárie není zcela zřejmá, patrně se náhodou či omylem uvolnila plátěná gondola a posádka se zřítila.

Podle letového plánu a mapy nalezených na místě neštěstí StB usoudila, že balon byl vypuštěn 13. 8. 1954 v 01.32 asi 1 km západně od obce Hannesried v Bavorsku, cca 5 km od čs. státní hranice. Kurýři přeletěli hranici ve výšce 2250 metrů, ale v 03.50 při přistávání u Krásné Hory zahynuli. Let měl zhruba 120 km.

V roce 1952 byli patrně někteří kurýři vysazováni v Československu pomocí padáků.

Někteří kurýři překonávali ojediněle hranici přes řeky Dyji, Moravu nebo Dunaj.

V roce 1951 přeplavával Dunaj Karel Brabec (1918–1993). Skafandr od CIC si upravil. Nepoužíval jej k potápění, ale jen pro plavání ve studené vodě na velkou vzdálenost. Státní bezpečnosti přiznal pět cest, údajně jich bylo deset. Zatčen byl v Bratislavě 30. prosince 1951 při roznášení letáků. Brabec byl odsouzen na 17 let vězení. Použití skafandru Brabcem bylo jen vylepšením jeho již vyzkoušeného způsobu překonávání hranice.

O několik let později ale prokazatelně CIC (Moravcova skupina) cvičila své agenty pro přecházení hranice přes vodu s potápěčským vybavením: skafandrem, dýchacím přístrojem. V rámci mnohostranného výcviku ve škole DELTA v Dieburgu byl prováděn i vodní výcvik. Spočíval v nácviu překonávání vodních toků pomocí gumových člunů, plavání a potápění na Rýnu a Mohanu. Agenti se cvičili v plavání 50 cm pod hladinou, udržování stejné hloubky, zalehnutí do čSR.

Dalším kurýrem přecházejícím hranici přes vodu byl dělník Jozef Mikuš, nar. 20. dubna 1931 v Šulekově v okrese Hlohovec. Do Rakouska emigroval 6. března 1949. Od roku 1952 byl členem Slovenského oslobozovacího výboru. Mikuš byl ochoten zapojit se do ozbrojeného boje proti komunistům za federalizovanou Evropu. V dubnu 1954 byl získán v Linci CIC jako převaděč do ČSR.

Byl získán k zjištění přechodového kanálu na soutoku Dyje a Schifart (Kyjovka?), kde nebyl zátaras přiveden až k řece. Koncem května 1953 provedl průzkum, v srpnu 1953 založil u Kút tři mrtvé schránky. Počátkem dubna 1954 dostal k přechodům gumový oblek. Byl částečně nafukovací, kurýř se pohyboval šlapáním ve vodě. Na chodidlech byly kapsy, kterými zabíral. Devátého října 1954 dostal úkol jít do ČSR založit mrtvou schránku a převést kurýra „Jána“. Byl vybaven občanským průkazem na jméno Ján Markovič. Po půlnoci 10. října 1954 byl asi 50 metrů za zátarasem na Slovensku zadržen. Ve vazbě kontrarozvědky v Praze-Bubenci se pokusil 28. října 1954 neúspěšně o útek. Při vyšetřování se choval statečně a snažil se zapřít.

Dne 9. března 1955 byl Jozef Mikuš odsouzen Krajským soudem v Nitře za velezradu a vyzvědačství na 20 let.

Special methods of crossing the border

Apart from walking, there were other possible ways to cross the border, using existing means of transport: train, riverboats, or via waterway or air.

Courier transport using balloons was tested several times between 1952 and 1954. Several balloon pilot training courses were held at the RAF airbase in Cardington near Bedford, UK, in 1953. Some ten pilots recruited from the ranks of Czechoslovak couriers could have been trained for British and US intelligence services.

Between four and seven flights to Czechoslovakia took place. The first one to be documented took place in June 1953, the last in August 1954. The first flight was successful. British intelligence service courier Miroslav Vaja (1932–1977) landed near Pilsen during the night of July 8, 1953. On July 13, Vaja successfully crossed the border entrenchment on his way back to Austria. He was sent on another mission by ground in October 1953, but was caught by Czechoslovak border guards while trying to cross the border. He was sentenced to twenty years' imprisonment in March 1954, and released in 1964.

The last known case ended tragically. On August 13, 1954, two men's bodies, along with equipment betraying their mission and false documents in the names of František Malec and Karel Blažek, were found on the Kočičák hill near Krásná Hora village in the Sedlčany area. Both died as a consequence of falling from a height. The real surname of “František Malec” was Jakoubě; we do not know “Blažek's” real name.

General František Moravec's intelligence group had sent them on the mission. The State Security Service (StB) gained possession of their full equipment, including a transmitter and instructions for intelligence work. The balloon was found near Vlašim. The cause of the accident is not quite clear; the cloth basket probably loosened by accident or mistake and the crew fell to the ground.

Based on the flight plan and map found on the accident scene, the StB concluded that the balloon had taken off about 1 km west of Hannesried, a village in Bavaria, some 5 km away from the Czechoslovak border, at 1:32 am on August 13, 1954. The couriers crossed the border at an altitude of 2,250 m, and died at 3:50 a.m. while landing near Krásná Hora. The flight measured approximately 120 km.

Some couriers probably landed in Czechoslovakia in 1952 using parachutes.

In rare cases, couriers crossed the border via the Dyje, Morava, or Danube rivers.

Karel Brabec (1918–1993) swam across the Danube several times in 1951. He had modified a Counter Intelligence Corps (CIC) diving dress, which he used not for diving, but for swimming long distances in cold water. He confessed five trips to the StB; reportedly he made ten. He was arrested in Bratislava on 30 December 1951 while distributing leaflets. Brabec was sentenced to 17 years of imprisonment. His use of the diving suit was just an improvement of his tried and true method for crossing the border.

Several years later, the CIC (Moravec's group) demonstrably trained its agents for crossing borders via water using diving equipment: a diving suit and aqualung. Water training formed a part of the universal training at the DELTA school in Dieburg. Trainees practiced crossing water-courses using rubber boats, swimming, and diving on the Rhine and Main. The agents were trained to swim 50 cm below the surface staying at the same depth, and laying down on the bottom.

Laborer Jozef Mikuš (born on 20. April 1931 in Šulekov, District of Hlohovec) was another courier who crossed the border via water. He immigrated to Austria on March 6, 1949, and joined the Slovak Liberation Committee in 1952. Mikuš was willing to enroll in an armed war on Communists, for a federalized Europe. The CIC in Linz recruited him as a guide for crossing the Czechoslovak border in April 1954.

Mikuš was recruited to find a border-crossing channel on the confluence of the rivers Dyje and Schifart (Kyjovka?), where the entrenchment was not installed all the way to the riverbank. He conducted a survey in late May 1953, and set up three dead drops near Kúty in August 1953. In early April 1954, he received a rubber suit to cross the river. The dress was partly inflatable; the courier moved by treading water. The soles of his feet were fitted with special fins with which he propelled himself. On October 9, 1954, he received the assignment to go to Czechoslovakia to set up a dead drop and bring over courier “Ján”. He was equipped with an ID card in the name of Ján Markovič. He was caught about 50 m away from the entrenchment in Slovakia after midnight on October 10, 1954. Mikuš tried to escape from counterintelligence detention in Prague-Bubeneč on October 28, 1954 with no success. He acted bravely during the investigation, attempting to deny.

The regional Court in Nitra sentenced Jozef Mikuš to 20 years for high treason and espionage on March 9, 1955.

Uprostřed snímku je místo, kde byli nalezeni kurýři. Vrch Kočičák u Krásné Hory nad Vltavou.

The place where the couriers were found. Kočičák hill near Krásná Hora nad Vltavou.

sbor: Prokur.Tomsk

jezo 2008

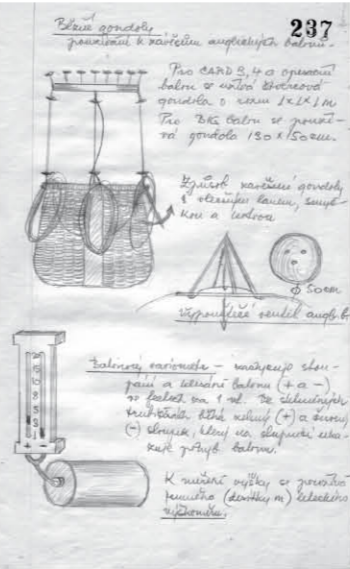

Pohled na místo tragické události u Krásné Hory nad Vltavou. Vlevo za terénní vlnou byla nalezena těla kurýrů. Pohled od Krásné Hory.

The scene of the tragic incident near Krásná Hora nad Vltavou. The couriers' bodies were found behind a ridge in the land on the left. Viewed from Krásná Hora.

sbor: Prokur.Tomsk

jezo 2008

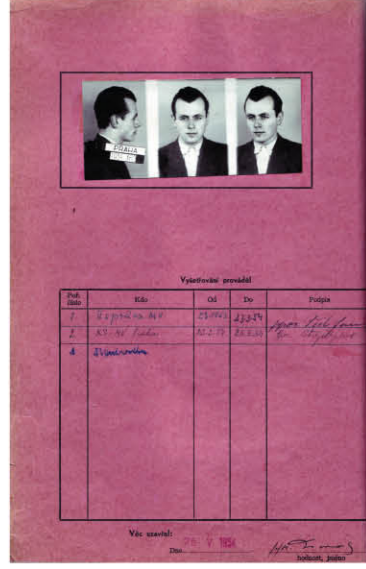
Běžná gondola. Kresba V. Křivohlavého ve vazbě StB. Standard basket. Vladislav Křivohlavý's drawings made while in StB detention.

sbor: ABS

Falešné doklady Karla Brabce na jméno Karel Špaček. Karel Brabec's false ID, in the name of Karel Špaček.

sbor: ABS

Obálka vyšetřovacího spisu Vladislava Křivohlavého.

Cover page of Vladislav Křivohlavý's case file.

sbor: ABS

Vybavení kurýrů Josefa Ludvíka a Vladimíra Palmy. Couriers Josef Ludotik and Vladimír Palma's equipment.

srbpj ABS

Pistole bývalého příslušníka SNB a kurýra Josefa Ludvíka (1912) popraveného v roce 1952. The pistol that belonged to former SNB member and courier Josef Ludotik (1912), executed in 1952.

srbpj ABS

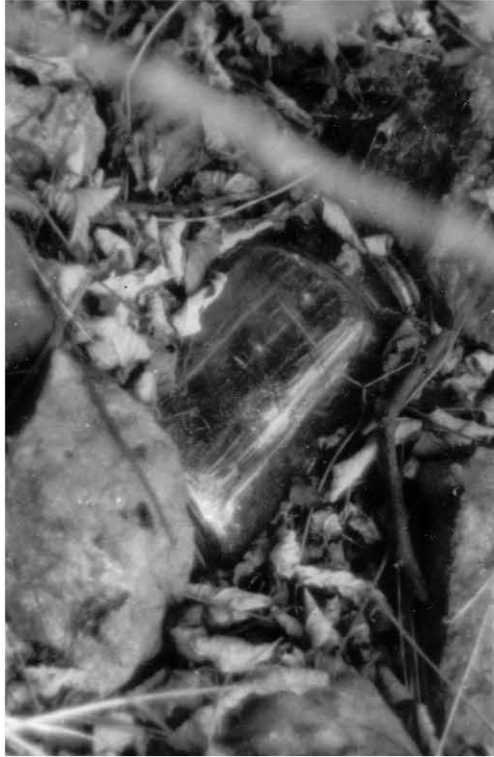
Samopal bývalého vojína pohraniční stráže a kurýra Vladimíra Palmy (1927) popraveného v roce 1952. The machine gun that belonged to former Board Guard Private and courier Vladimír Palma (1927), executed in 1952.

srbpj ABS

Vystroj kurýra Bohumila Josky. Courier Bohumil Joska's equipment.

srbpj ABS

Mrtvá schránka založená kurýrem Janem Hoškem. Dead drop set up by courier Jan Hošek.

srbpj ABS

Činnost kurýrů

Kurýři, terminologií Státní bezpečnosti „agenti-choďci“, byli režimem označováni za diverzanty, vrahy a teroristy. S jakým cílem byli vlastně do Československa vysíláni?

Kurýři byli často získáváni v uprchlických táborech. Absolvovali postupně se zdokonalující výcvikové kurzy ve všech potřebných znalostech a dovednostech. Byli vybaveni nástroji a pomůckami pro přechod hranice, pro pohyb v terénu; penězi a falešnými osobními dokumenty k pohybu ve vnitrozemí. Ne každý kurýř byl vybaven osobní zbraní.

Jednou z nejběžnějších funkcí kurýrů bylo převádění přes hranici. Převáděli příležitostně, ale často byli vysíláni pro vybrané uprchlíky. Někteří se specializovali na převádění dalších kurýrů.

Kurýři přenášeli do Československa vzkazy, instrukce, vysílací stanice, letáky. Cvičili radisty z vybraných spolupracovníků v Československu. Získávali ke spolupráci občany jako primární zdroje informací či jejich sběrače. Získávali je jako radisty, přechovávatele nebo spojky. Buďovali mrtvé schránky, které sloužily předávání zpráv.

K použití zbraní docházelo prakticky výhradně v sebeobraně.

Kurýři nebyli pověřováni organizací ozbrojeného domácího odboje. Vražda tří funkcionářů Národního výboru v Babicích 2. července 1951 byla svévolnou akcí kurýra Ladislava Malého. Malý, krycím jménem Rudolf Laco, byl kurýrem Moravecovy skupiny při americké zpravodajské službě. Do Československa odešel bez vědomí svých nadřízených.

Akci s výjimečným politickým dopadem bylo zachycení pověstného dopisu „Velkému metaři“, na jehož základě byl zatčen Rudolf Slánský a byla zahájena rozsáhlá čistka v KSČ vrcholící procesem proti tzv. protistátnímu spikleneckému centru. Tento dopis 9. listopadu 1951 přinesl ze zahraničí kurýř Rudolf Nevečeřal. Předal jej ale Státní bezpečnosti, protože byl současně agentem StB.

Dopis „Velkému metaři“ obsahoval nabídku zajištění odchodu do emigrace. Exilovní zpravodajci ze skupiny Františka Moravce patrně nereálně předpokládali, že Slánský má v KSČ problémy a bude mít o emigraci zájem. Spojka Daniela Kaňkovská se ale ani nepokusila dopis doručit a zničila jej. Slánský neměl o nabídce ponětí. Přesto byl dopis „Velkému metaři“ jedním z hlavních důkazů při Slánského zatčení 24. listopadu 1951.

Kurýř František Kroc (*1924) byl vyslán do Československa patrně celkem čtyřikrát. Při posledních dvou cestách v říjnu a v listopadu 1951 připravoval převážet do zahraničí Jany Horákové (dcery Milady Horákové) a dalších osob přes Západní Berlín. Pro tento úzel byl vybaven falešnými osobními doklady NDR a nástroji pro zhotovování dokladů. V polovině listopadu 1951 byl ale zatčen, aniž byl pokus o převedení uskutečněn. Krocovi spolupracovníci v Chabařovicích byli infiltrováni agentem StB.

František Kroc byl odsouzen 12. 1. 1952 Státním soudem v Praze na doživotí. Trest mu soud změnil v roce 1955 na 25 let.

Působením kurýrů československé větve britské zpravodajské služby na Brněnsku vznikla ve druhé polovině roku 1950 síť spolupracovníků. Zabývala se zejména získáváním zpravodajských informací, jejich odesláním kurýrní cestou nebo pomocí vysílaček a převáděním osob za hranice. Vůdčí osobností byl kurýř Jan Brejcha – „Tomáš Oliva“. Kvůli hrubým chybám v utajení byla síť na podzim 1950 rozbita a její členové odhaleni a tvrdě postiženi. Při zatýkání v Modřicích 26. října 1950 se v bezvýhodné situaci smrtelně postřílil kurýř Josef Kolisko – „Kafka“. Bylo zatčeno nejméně 64 osob. V následujících procesech byl příslušník SNB Leopold Doležal odsouzen k trestu smrti a u ostatních byli vyneseny dlouholeté tresty vězení. Akce měla skryté pokračování – jeden z aktérů, radista Jaroslav Hajda, byl Státní bezpečností utajeně zatčen, převedován a vyslán jako provokátor odhalovat další spolupracovníky britské zpravodajské služby na severní Moravě. Jako radista vedl pod kontrolou StB její údajně první radiohru, kterou StB nazvala „Šachová hra“. Působil v této roli do března 1952, kdy byl z případu vyveden (StB inscenovala jeho údajnou smrt). Hajdovi pomocníci byli pozatýkáni a po tvrdém vyšetřování StB odsouzeni k dlouholetým trestům vězení.

Couriers' activity

Couriers, termed “agent-walkers” by the State Security Service (StB), were referred to as subversion agents, murderers, and terrorists on the part of the regime. What was the actual objective with which they were sent to Czechoslovakia?

Couriers were often recruited from refugee camps. They participated in successive perfecting training courses in all necessary proficiencies and faculties. They were equipped with tools and aids for crossing the border and navigating the landscape, and money and false ID documents for operating domestically. Not every courier had a personal weapon.

One of the couriers' most common functions was cross-border guiding. They performed this service occasionally, but were often sent for selected refugees. Some couriers specialized in guiding other couriers.

Couriers brought messages, instructions, transmission sets, and leaflets to Czechoslovakia. They trained radio operators from among selected collaborators in Czechoslovakia. They recruited citizens for cooperation as the primary sources or collectors of information, as radio operators, accommodators, or intermediaries. They they set up dead drops for forwarding messages.

Weapons were used virtually only in self-defense.

Couriers were not authorized to organize armed domestic resistance. The murder of three National Committee officials in Babice on 2 July 1951 was a self-willed act of the courier Ladislav Malý. Malý, AKA “Rudolf Laco”, was a courier from Moravec's group under the patronage of the US intelligence service. He left for Czechoslovakia without the knowledge of his superiors.

The capturing of the famed letter “To the Big Street Sweeper” was an operation with exceptional political implications that resulted in the arrest of Rudolf Slánský and extensive purges within the Communist Party, culminating in the trial against the so-called “anti-state conspiracy center”. Courier Rudolf Nevečeřal brought the letter, dated 9 November 1951, from abroad and gave it to the StB, as he was also an StB agent.

The letter “To the Big Street Sweeper” contained an offer to arrange for immigration. Exiled intelligence staff from František Moravec's group probably expected – unrealistically so – that, faced with problems within the Czechoslovak Communist Party (KSČ), Slánský would be interested in leaving the country. But intermediary Daniela Kaňkovská did not even attempt to deliver the letter, destroying it instead. Slánský had no idea about the offer. Yet the letter “To the Big Street Sweeper” was a chief piece of evidence underlying Slánský's arrest on November 24, 1951.

Courier František Kroc (*1924) was probably sent to Czechoslovakia four times. On his last two trips in October and November 1951, he prepared for the transport of Jana Horáková (Milada Horáková's daughter) and other persons from the country via West Berlin. For this purpose, he was equipped with false DDR ID documents as well as tools for forging documents. He was arrested in mid-November 1951, before ever actually attempting to guide the refugees over the border. Kroc's collaborators in Chabařovice were infiltrated by an StB agent.

The State Court in Prague sentenced František Kroc for life on January 12, 1952. The sentence was amended to 25 years in 1955.

The activities of couriers from the Czechoslovak branch of the British intelligence service in the Brno area resulted in the creation of a network of collaborators in the latter half of 1950. The network obtained information, sent it via couriers or radio transmitters, and guided people over the border. Courier Jan Brejcha, AKA “Tomáš Oliva,” was its leading personality. The network was destroyed due to gross security mistakes in Autumn 1950, and its members were disclosed and punished severely. Courier Josef Kolisko, AKA “Kafka,” shot himself dead in a hopeless situation during his arrest in Modřice on October 26, 1950. At least 64 people were arrested. Following the ensuing trials, National Security Corps (SNB) member Leopold Doležal was executed and others sentenced to many years of imprisonment. The project continued secretly – one of the actors, radio operator Jaroslav Hajda, was secretly arrested by the StB, re-recruited, and sent on a mission as a provocator to unveil more British intelligence service collaborators in Northern Moravia. Controlled by the StB, he acted as a radio operator and directed what was allegedly StB's first “radio game,” which it called “A Game of Chess.” He played the role until March 1952, when he was removed from the case (the StB staged his alleged death). Hajda's helpers were arrested and sentenced to many years' imprisonment after the StB's severe interrogations.

Fotografie kurýra Ladislava Malého. Malý svévolně zavraždil 2. července 1951 tři funkcionáře v Babicích. Courier Ladislav Malý's photograph. Malý willfully murdered three officials in Babice on July 2, 1951.

srbpj ABS

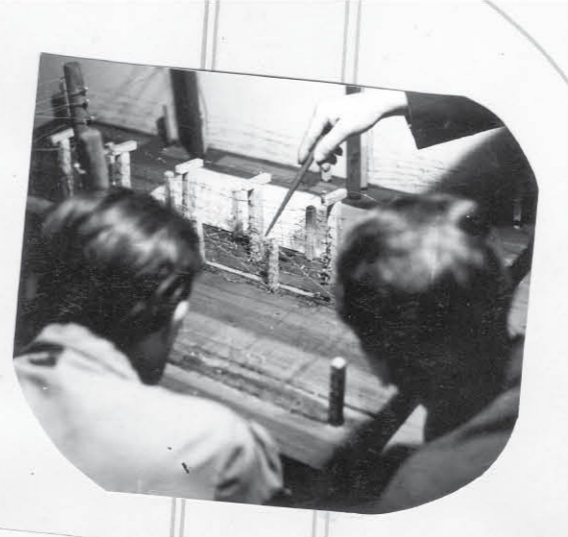

Kurýř Karel Brabec rozšiřoval v Bratislavě letáky. Courier Karel Brabec distributed leaflets in Bratislava.

srbpj ABS

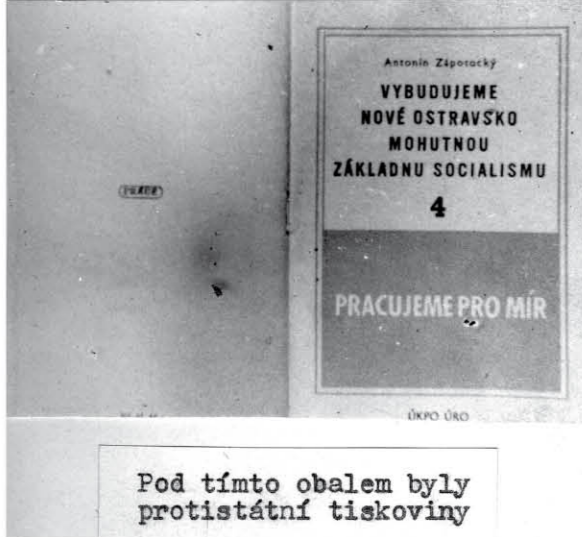

Karikatura z Díkobrzu, rok 1950. A Díkobrzu cartoon from 1950.

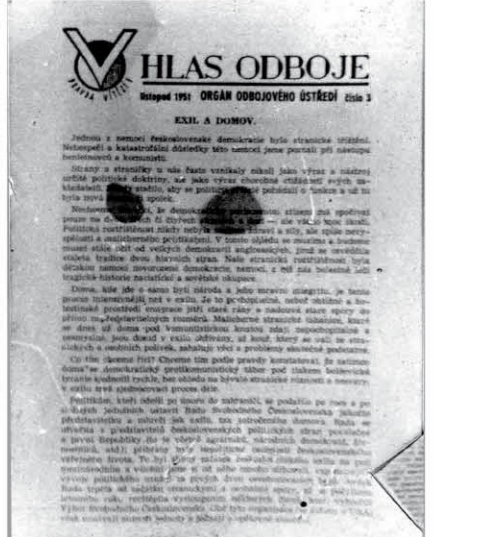
Fotografie zahraničního výcviku v překonávání hraničního zátarasu. Photograph from the couriers' training abroad – crossing the border barricade.

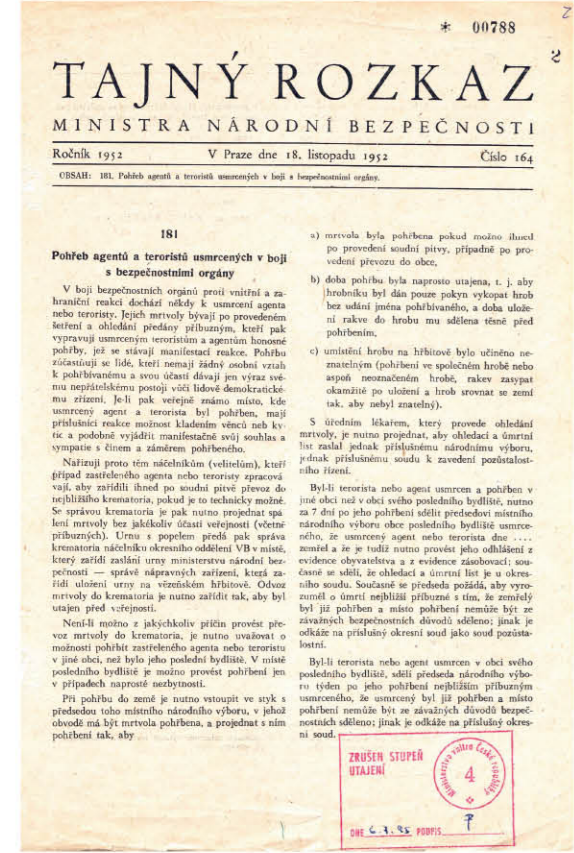
srbpj ABS

Ukázka letáků zabavených kurýrem. A sample of leaflets seized from couriers.

srbpj ABS

Tajný rozkaz ministra národní bezpečnosti stanovil postup při zacházení s padlými nepřáteli. Secret order of the Minister of National Security defining the procedure for handling dead enemies.

Zadržení na hranicích - infiltrace

Kurýři zadrženi na hranicích pohraniční stráží nebo ve vnitrozemí byli předáváni Státní bezpečnosti. Od podzimu 1951 bylo zacházení se zatčenými kurýři koordinováno.

Tajný rozkaz ministra národní bezpečnosti č. 90/1952 ukládal pohraniční stráží, aby „všechny osoby, které ilegálně překročily hranice ČSR z Rakouska, západního Německa a NDR, byly během 24 hod. eskortovány do věznic MNB“.

Jedno se o věznicí velitelství Státní bezpečnosti (později II. správy MV) ve Wintrově ulici v Praze 6. Byla zřízena v listopadu 1951 k „předběžnému nebo operativnímu vyšetřování zajištěných osob“, a to především k „důkladnému výtěžování zpravodajských poznatků od zatčených agentů-chodců a vlastních spolupracovníků“. Hlavním důvodem utajení vazby byla perspektiva využití zatčených kurýrů k „převerbování“ Státní bezpečnosti a vyslání do zahraničí. Ve věznicí panovala přísná konspirace, vězni byli vedeni pod čísly v úplné izolaci.

Výslechy byly prováděny podle pokynu velitele I. sektoru Velitelství StB npor. Kamila Pixy s cílem odhalit metody, organizaci a zaměření zpravodajských služeb vysílajících agenty do ČSR. Výslechy byly velmi intenzivní, trvaly i 24 hodin bez přestávky.

Věznice kontrarozvědky StB ve Wintrově ulici v Praze 6 byla uzavřena v září 1955.

Pro Státní bezpečnost nezájemaví kurýři byli zpravidla utajeným způsobem převezeni do běžné věznic StB. Případy byly došetřeny a předány soudu. Kurýři bývali odsuzováni pro vyzvědačství a velezradu k dlouholetému trestu odnětí svobody, v případě ozbrojeného odporu i k trestu smrti.

Některé příklady úspěšné infiltrace zpravodajských skupin:

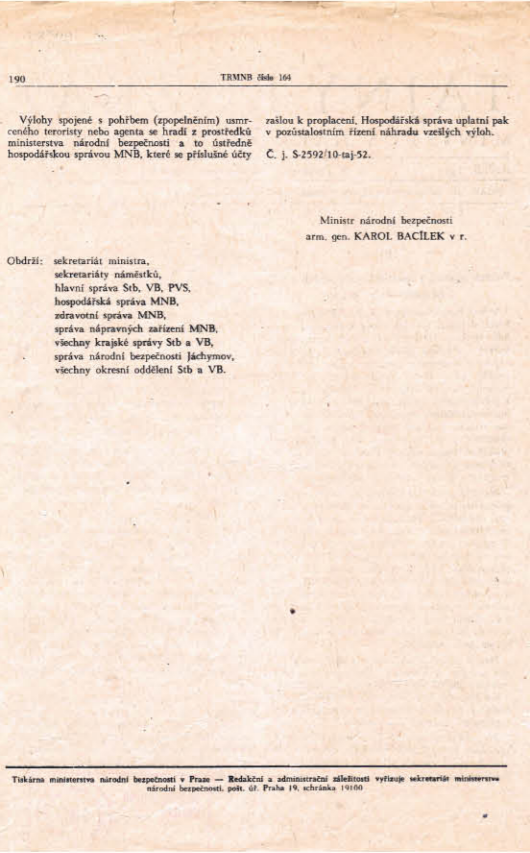
Oldřich Mihola, nar. 2. ledna 1928. V listopadu 1948 odešel do americké zóny v Německu. Již roku 1949 začal pracovat jako kurýř pro skupinu Františka Bogataje. Byl zverbován Státní bezpečnosti, které vyzradil řadu svých kolegů: v říjnu 1949 v Praze zatčen Štěpán Gavenda (popraven), v listopadu 1949 Milan Krajčovič (odsouzen na 24 let) a Jaroslav Bureš (odsouzen na doživotí), v prosinci 1949 byl zatčen v Praze Miroslav Janeček (odsouzen na 22 let). Mihola byl za svoji zradu v Německu odsouzen k sedmi letům vězení, v roce 1956 se pak vrátil do ČSR, kde pracoval jako strojník u Dunajské plavby.

Skupinu Rudolfa Drbohlava rozložil František Vaněček (*1926), u skupiny působil pod krycím jménem „Viktor“. V roce 1950 zběhl jako voják základní služby z 8s. armády do Německa. V uprchlickém táboře Valka se přihlásil ke spolupráci s CIC. Působil jako kurýř ve skupinách Bogatajově a Drbohlavově. Při třetí cestě do Československa 16. května 1951 se dobrovolně přihlásil československé pohraniční stráží a od té doby byl využíván jako agent VKR s krycím jménem „Luděk Stránský“. Byl velice aktivním agentem, Státní bezpečnosti předal více než 100 zpráv. V Drbohlavově skupině nevzbuzoval podezření, naopak se postupně vypracoval z kurýra na helpera a instruktora. Po rozpuštění jím rozložené skupiny 28. dubna 1952 byl dokonce v květnu 1952 povolán do štábu skupiny gen. Moravce v Bensheimu. Stalo se tak přesto, že důvodem rozpuštění Drbohlavovy skupiny byla infiltrace komunistického agenty. Na podzim 1952 byl nakonec náhodně odhalen a vrátil se do Československa natrvalo. Za své „zásluhy“ nebyl milostí prezidenta republiky stíhán za zběhnutí a trestní řízení proti němu bylo zastaveno.

Vilém Jelínek (* 1913), bývalý četník, v roce 1948 propuštěný po politickou nespolehlivost z SNB. V obavě před trestním postihem za zpronevěru odešel 5. října 1951 do SRN, ale 23. dubna 1954 se dobrovolně do ČSR vrátil. Ve věznicí II. správy MV byl získán jako kurýř ve skupinách Bogatajově a Drbohlavově. Při třetí cestě do Československa 16. května 1951 se dobrovolně přihlásil československé pohraniční stráží a od té doby byl využíván jako agent VKR s krycím jménem „Luděk Stránský“. Byl velice aktivním agentem, Státní bezpečnosti předal více než 100 zpráv. V Drbohlavově skupině nevzbuzoval podezření, naopak se postupně vypracoval z kurýra na helpera a instruktora. Po rozpuštění jím rozložené skupiny 28. dubna 1952 byl dokonce v květnu 1952 povolán do štábu skupiny gen. Moravce v Bensheimu. Stalo se tak přesto, že důvodem rozpuštění Drbohlavovy skupiny byla infiltrace komunistického agenty. Na podzim 1952 byl nakonec náhodně odhalen a vrátil se do Československa natrvalo. Za své „zásluhy“ nebyl milostí prezidenta republiky stíhán za zběhnutí a trestní řízení proti němu bylo zastaveno.

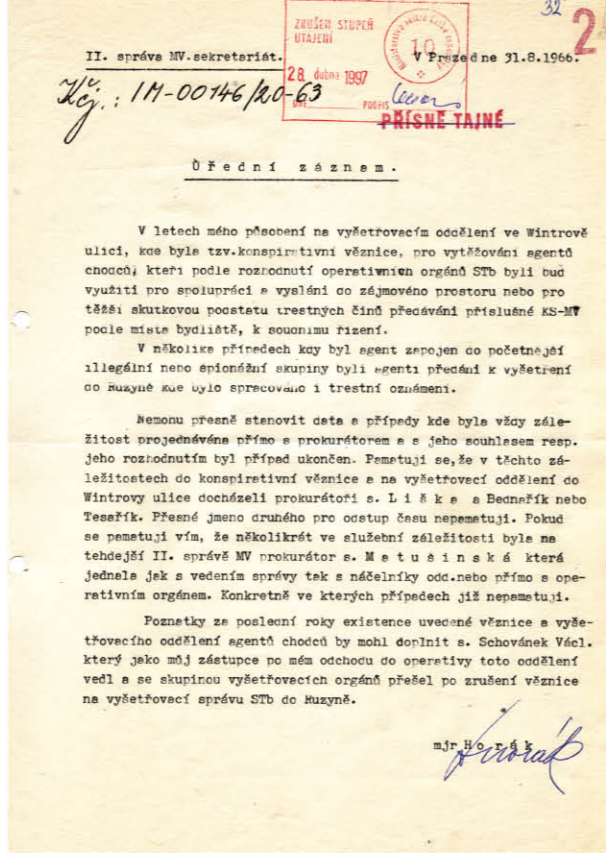
Vilém Jelínek (* 1913), bývalý četník, v roce 1948 propuštěný po politickou nespolehlivost z SNB. V obavě před trestním postihem za zpronevěru odešel 5. října 1951 do SRN, ale 23. dubna 1954 se dobrovolně do ČSR vrátil. Ve věznicí II. správy MV byl získán jako kurýř ve skupinách Bogatajově a Drbohlavově. Při třetí cestě do Československa 16. května 1951 se dobrovolně přihlásil československé pohraniční stráží a od té doby byl využíván jako agent VKR s krycím jménem „Luděk Stránský“. Byl velice aktivním agentem, Státní bezpečnosti předal více než 100 zpráv. V Drbohlavově skupině nevzbuzoval podezření, naopak se postupně vypracoval z kurýra na helpera a instruktora. Po rozpuštění jím rozložené skupiny 28. dubna 1952 byl dokonce v květnu 1952 povolán do štábu skupiny gen. Moravce v Bensheimu. Stalo se tak přesto, že důvodem rozpuštění Drbohlavovy skupiny byla infiltrace komunistického agenty. Na podzim 1952 byl nakonec náhodně odhalen a vrátil se do Československa natrvalo. Za své „zásluhy“ nebyl milostí prezidenta republiky stíhán za zběhnutí a trestní řízení proti němu bylo zastaveno.

„Sámo“ byl nakonec v květnu 1960 MIS odhalen a vyslýchán. Německý soud Viléma Jelínka odsoudil na rok vězení. 2. května 1962 byl předán prostednictvím Červeného kříže do ČSSR. Rozvědka pro něj zařídila formální místo vratného pražského hotelu Flora. Nějaký čas spolupracoval s StB jako tipář cizinců. Po neshodách s vedením hotelu byl propuštěn a pracoval jako skládník v Mototechně. Spolupráci s ním StB ukončila pro „ztrátu možnost“.

Tajná zpráva ministra národní bezpečnosti v Praze – Babišovi a sekretariátu středního věznicí ukazuje zprávu o zadržení Rudolfa Drbohlava, západního Německa a NDR, byly během 24 hod. eskortovány do věznic MNB“.

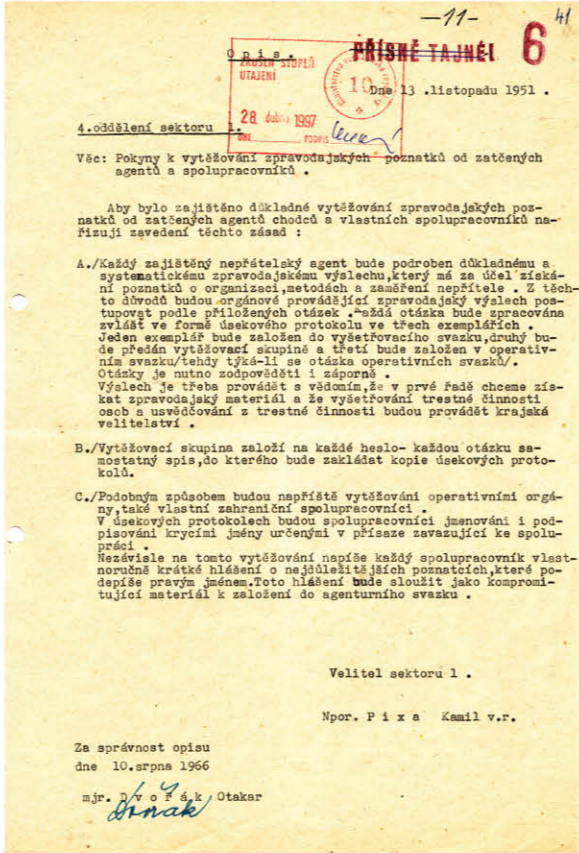
zdroj: ABS

Vyjádření náčelníka vyšetřovacího oddělení kontrarozvědky StB Dobroslava Horáka.

A statement by Dobroslav Horák, chief of the StB counter-intelligence's investigation department.

zdroj: ABS

Pokyny k výtěžování zatčených agentů v konspiračním vězení. Instructions for exploiting arrested agents in secret prison.

zdroj: ABS

Arrest on the border - infiltration

Couriers caught by the border guard on the border or inland were forwarded to the State Security Service (StB). Treatment of arrested couriers was coordinated as of the autumn of 1951.

Minister of National Security (MNS) secret Order No. 90/1952 demanded that border guards “escort all persons who illegally cross the Czechoslovak border from Austria, West Germany, and the DDR to the MNS Prison within 24 hours.”

The prison was that of the StB Headquarters (later the II. Directorate of the Ministry of the Interior) on Wintrova Street in Prague 6. It was established in November 1951 for “preliminary or operative investigation into detained persons,” mainly for the purposes of “thorough exploitation of intelligence knowledge of the arrested pedestrian agents and collaborators.” The main reason for keeping the detention secret was the possibility of re-recruiting arrested couriers as StB agents and sending them abroad. The prison was a top-secret facility, with prisoners kept in complete isolation and under numbers.

Interrogations were led in accordance with the instructions of the Commander of the I. Sector of the StB Headquarters, First Lieutenant Kamil Pixa, aimed at revealing the methods, organization, and focus of intelligence services sending agents to Czechoslovakia. The interrogations were very intense, lasting as long as 24 hours non-stop.

The StB counterintelligence prison on Wintrova Street in Prague 6 was closed in September 1955.

Couriers of no interest to the StB were usually secretly transported to a standard StB prison. Their cases were finalized andreferred to court. Couriers were usually sentenced for espionage and high treason to long-term imprisonment or even death (in the event of armed resistance).

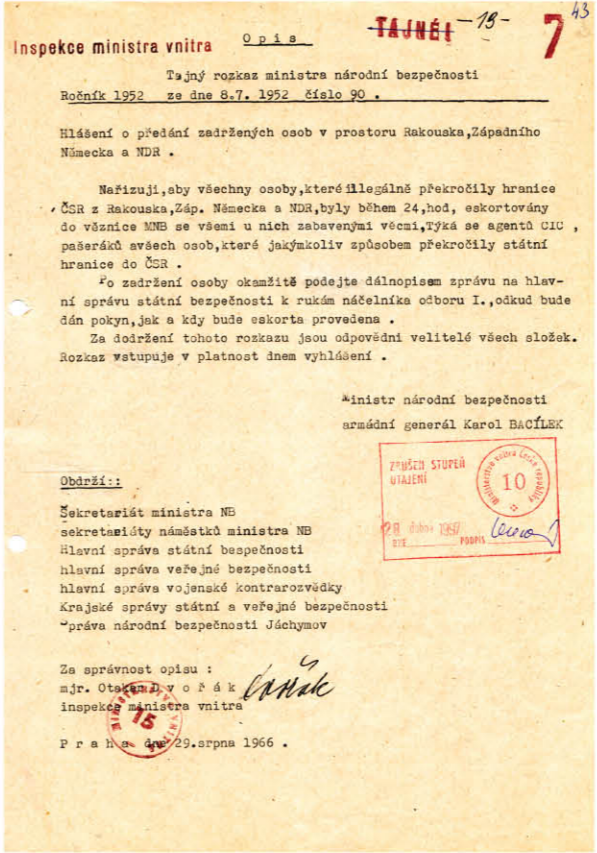
Examples of successful infiltration of intelligence groups

Oldřich Mihola was born on 2 January 1928. He left for the US zone in Germany in November 1948, and started working as a courier for František Bogataj's group in 1949. The StB recruited him and he betrayed many of his co-workers: Štěpán Gavenda was arrested in Prague in October 1949 (executed), Milan Krajčovič (sentenced to 24 years) and Jaroslav Bureš (sentenced for life) in November 1949, and Miroslav Janeček in Prague in December 1949 (sentenced to 22 years). Mihola was sentenced to seven years imprisonment for betrayal in Germany; he returned to Czechoslovakia in 1956 and worked as an engineer for the Danube Sailing Company.

František Vaněček (*1926), AKA “Viktor,” destroyed Rudolf Drbohlav's group. He deserted Czechoslovak Army military service and fled to Germany in 1950. At the Valka refugee camp, he enrolled for cooperation with the US Counter Intelligence Corps (CIC), and acted as a courier in Bogataj and Drbohlav's groups. On his third trip to Czechoslovakia, he voluntarily approached the Czechoslovak border guards on May 16, 1951, and was from then on used as a counterintelligence agent under the cover name “Luděk Stránský”. A very prolific agent, he provided more than 100 messages to the StB. He was not suspected in Drbohlav's group - in fact, he worked his way up the ranks from courier to helper and instructor. After the April 28, 1952 discontinuation of the group that he had disintegrated, he was even called to the staff of General Moravce's group in Bensheim in May 1952, although the group was discontinued on the grounds of infiltration by Communist agents. He was uncovered by accident in the autumn of 1952 and returned to Czechoslovakia for good. In appreciation of his merits, he was not prosecuted for his desertion, and the criminal proceedings against him were stopped on the basis of an amnesty of the President.

Vilém Jelínek (*1913), former police officer, was dismissed from the National Security Corps (SNB) in 1948 for political unreliability. Fearing prosecution for fraud, he left for the FRG on October 5, 1951, but returned to Czechoslovakia voluntarily on April 23, 1954. He was recruited for collaboration as agent “Sámo” in the prison of the II. Directorate of the Ministry of the Interior. Sent to Germany, he succeeded in infiltrating the Military Intelligence Service (MIS), and operated there for six years. He would come to Czechoslovakia as a courier, and supervised by the StB, he operated a ‘channel’ to the USSR. The closure of this project (under the StB cover name “Východ” - East) resulted in the arrest of 11 people. Based on Jelínek's information, East Germany's Stasi arrested 36 guides in May 1956, effectively eliminating an MIS channel from West Berlin through the DDR to Poland and Czechoslovakia.

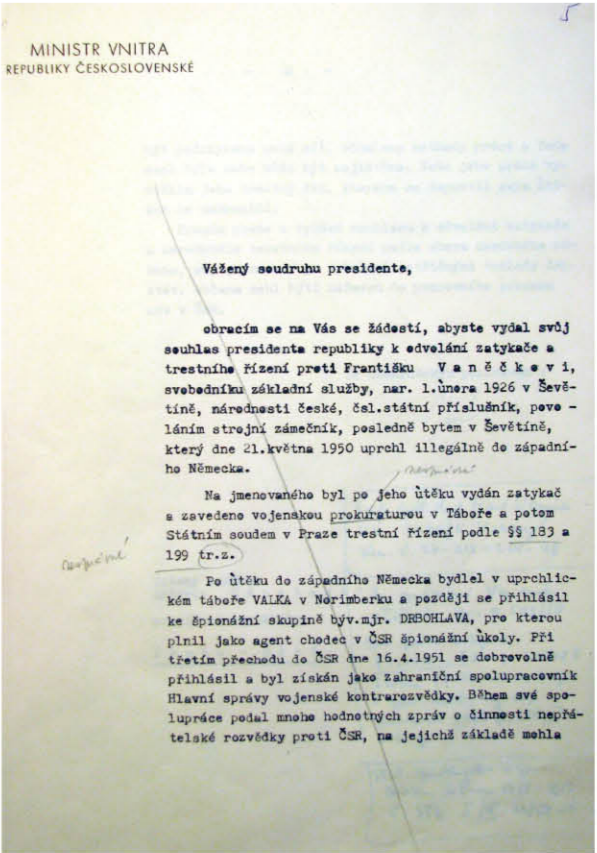
The MIS finally uncovered “Sámo” in May 1960 and interrogated him. A German court sentenced Vilém Jelínek to one year in prison . He was sent to Czechoslovakia via the Red Cross on 2 May 1962. Intelligence services and the II. Directorate of the Ministry of the Interior arranged for his formal employment as the doorman in Prague's Flora Hotel. For some time, he collaborated with the StB as a tipster. Following disputes with hotel management, he was dismissed, and worked as a storage worker at Mototechna. The StB discontinued cooperation with him on the grounds of “loss of possibility.”

Tajný rozkaz ministra národní bezpečnosti o postupu při zadržení kurýra na státní hranici .

Secret order of the Minister of National Security defining the procedure for arresting couriers on the border.

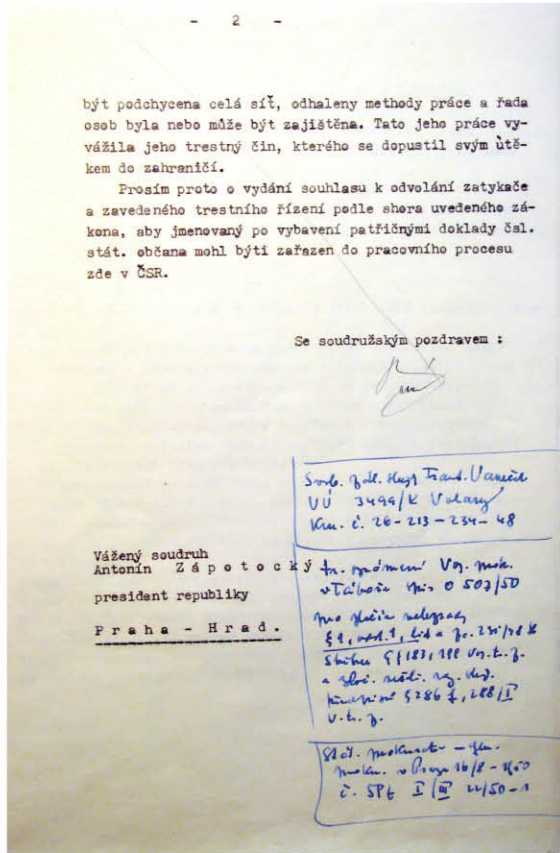
zdroj: ABS

Koncept dopisu ministra vnitra Rudolfa Baráka ve věci omlouštění Františka Vaněčka.

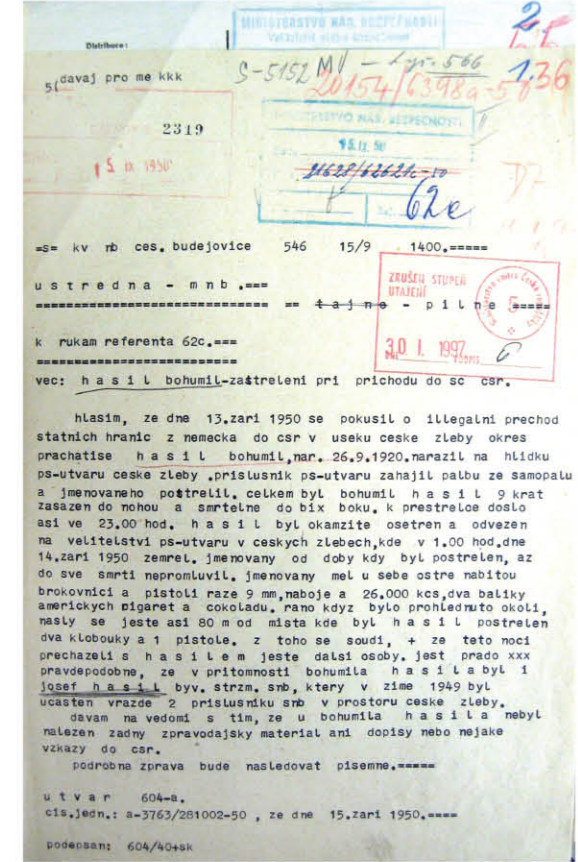
Draft letter by Minister of Interior Rudolf Barak concerning František Vaněček's amnesty.

zdroj: ABS

Text of the document regarding the imprisonment of Rudolf Barák.

zdroj: ABS

Hlášení o zastřelení Bohumila Hasila. Report on the shooting of Bohumil Hasil.

Životopisy některých kurýrů

Bohumil Hasil, kurýr

Josef Hasil se narodil 8. 2. 1924 v Zábrdí na Prachaticku. V roce 1945 vstoupil do KSČ, byl strážmistr SNB, sloužil u pohraničního útvaru Zvonková v okrese Český Krumlov. Státní soud jej odsoudil v Praze 2. února 1949 na 9 let těžkého žaláře podle zákona 50/1923 Sb. Důvodem byla skutečnost, že 20. října 1948 spolu se stržm. Zdeňkem Vyletou zběhli do Německa a přitom převedli za uplatu tři uprchlíky. Byli zatčeni 25. října 1948 po návratu z Německa.

Josef Hasil, kurýr

Trest vykonával v pracovním táboře v Dolním Jiřetíně u Mostu. Dne 9. 5. 1949 uprchl se spoluvězněm z pracoviště Dolu Kolumbus a odešel do Německa. Pracoval jako kurýř, mnohokrát přešel státní hranici. Jeho úspěchy vedly k tomu, že byl nazýván „králem Sumavy“. Rada Hasilových spolupracovníků v Československu byla postižena dlouholetým vězněním a perzekucí. Dne 7. prosince 1949 se zúčastnil přestřelky s příslušníky SNB u obce České Zleby, okr. Prachatice. Mladší strážmistr SNB Rudolf Kočí byl zastřelen a mladší strážmistr František Háva byl těžce zraněn.

Josef Hasil, kurýr

Spolu s Josefem Hasilem přecházeli hranice i jeho starší bratři Julius (*1915) a Bohumil (1920). Pekař ze Zábrdí Julius Hasil poskytoval ubytování bratrovi a dalším kurýrům. V prosinci 1949 před zatčením utekl do Německa, kde se stal kurýřem. Rezník Bohumil Hasil odešel do zahraničí rovněž v prosinci 1949. V táboře Valka byl získán CIC ke spolupráci. Dne 13. září 1950 byl při přechodu hranic zastřelen pohraniční stráží.

Josef Hasil ukončil svoji činnost roku 1953 a odjel do USA, kde žije dosud. V roce 2001 byla Josefu Hasilovi prezidentem ČR udělena medaile Za hrdinství.

Josef Hasil, kurýr

Štěpán Gavenda se narodil 25. 6. 1920 ve Vizovicích. Vyučil se strojním zámečnickem, jako mladistvý měl řadu drobnějších kolizí se zákonem, byl také umístěn do polepšovny. Na jaře 1942 se pokusil přes Slovensko odejít k čs. zahraniční armádě, ale na hranicích byl zadržen a německým soudem odsouzen za pokus o přechod hranic na 7 měsíců vězení. Koncem války se zapojil do partyzánské činnosti a byl raněn. Dne 3. dubna 1948 byl zatčen SNB a vyslýchán pro přechod hranic. Z obav před postihem odešel do Německa, přitom pomohl utéci z věznice třem přátelům a převel je s sebou. Prošel uprchlickými tábory, naposledy Ludwigsburgem, kde byl v listopadu 1948 získán CIC ke zpravodajské činnosti. Jeho case officerem byl František Bogataj. Ve službách CIC přešel 25–30krát hranice, do Německa převedl asi 65 uprchlíků.

Dne 1. 10. 1949 byl Štěpán Gavenda v Praze zatčen. Po vyšetřování byl odsouzen 23. června 1950 Státním soudem v Praze k trestu smrti, milostí z 10. 12. 1952 byl rozsudek změněn na doživotní vězení za velezradu a vyzvědačství.

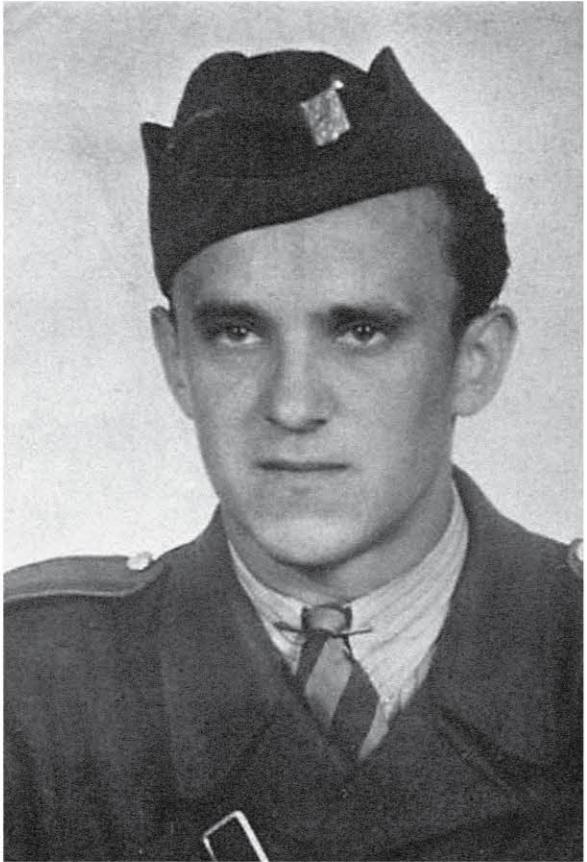
Dne 2. ledna 1952 se proboural vězeňskou zdí z obávané leopoldovské trestnice spolu s Josefem Heřmanským, Jaroslavem Burešem, Janem Hvastou, Pravomilem Reichelem a Josefem Chalupou. Na útěku Gavenda odzbrojil a zneškodnil hajného, který se skupinu pokusil zadržet. Kromě Heřmanského se všem uprchlíkům podařilo dostat se do bezpečí. Přešli hranice do Německa a americký Slovák John Hvasta nalezl azyl na americkém velvyslanectví v Praze.

Podle své výpovědi pro StB se Gavenda 1. února 1952 setkal v Chamu se svým case officerem Františkem Bogatajem – „Frankem“. Vypověděl mu, stejně jako později vyslání RSE, vše o poměrech ve věznicích, o Leopoldovu, o poměrech v ČSR. Ztratil ale Bogatajovu důvěru, a tak se spojil s vedoucím polské zpravodajské organizace Lucianem. Ani Lucian mu zřejmě nevěřil, a tak se Gavenda spojil s agentem CIC Janem Cizíkem a takto byl vyslán 19. října 1952 k získávání zpravodajských informací v Československu. Hranice přešel v prostoru Hory Sváté Kateřiny do NDR, na hranicích mezi východním a západním Německem byl zadržen 5. listopadu 1952 vojáky sovětské armády. Po zadržení využil Štěpán Gavenda situace, odzbrojil eskortu a dal se na útěk. Po krátkém pronásledování byl ale znovu dopaden. 10. března 1953 byl pak z NDR předán do Československa.

Při vyšetřování údajně řekl: „Na svoji obhajobu nemám, co bych řekl, a celou svoji ilegální protistátní činnost jsem dělal cílevědomě a s jasným vědomím co nejvíce škodit dnešním lidové demokratickému zřízení.“

Při hlavním líčení Krajského soudu v Uherském Hradišti 15. dubna 1954 Gavenda řekl: „Nemohu dnes říci, zda na myšlenku opět se věnovat špionáži jsem přišel ještě v době, kdy jsem se ukrýval v republice po svém útěku z vězení v Leopoldově. Když však se mně přechod přes hranice zdařil a já jsem byl v západním Německu, byl jsem rozhodnut, že opět vstoupím do služeb jako agent. Právě proto jsem si nechal zavolat svého šéfa Františka Bogataje. Od myšlenky špionážně pracovat jsem neupustil ani tehdy, když jsem byl odmítnut napřed Františkem Bogatajem a pak polskou špionážní službou. Právě proto jsem vyjednával s Janem Cizíkem, což mělo sloužit k tomu, aby mně tento dopomohl k cestě do republiky.“

Krajský soud v Uherském Hradišti 15. dubna 1954 Štěpána Gavendu odsoudil k trestu smrti. Rozsudek byl vykonán 28. 6. 1954 ve věznici Praha-Pankrác.

Kurýř Josef Hasil v uniformě SNB. Courier Josef Hasil in his SNB uniform.

Josef Hasil

Štěpán Gavenda na civilní fotografii. Štěpán Gavenda in a civilian photograph.

Štěpán Gavenda

Štěpán Gavenda na fotografii z vyšetřovacího spisu StB. Štěpán Gavenda as photographed for his StB case file.

Štěpán Gavenda

Selected courier biographies

Josef Hasil

Josef Hasil was born in Zábrdí near Prachatice on 8 February 1924. He joined the Communist Party in 1945, was a National Security Corps (SNB) sergeant, and served with the Zvonková border unit in the District of Český Krumlov. The State Court in Prague sentenced him to 9 years pursuant to Act No. 50/1923 Coll. on February 2, 1949. The reason was that on October 20, 1948, he and Sgt. Zdeněk Vyleta deserted to Germany, guiding three refugees for compensation. They were arrested upon return from Germany on October 25, 1948.

Josef Hasil

Hasil served his time in a labor camp in Dolní Jiřetín near Most. On May 9, 1949, he and a fellow convict fled the site of the Kolumbus Mine and left for Germany. He worked as a courier, crossing the border many times. His success earned him the “King of Sumava” moniker. Many of Hasil’s collaborators in Czechoslovakia were persecuted and sentenced to many years’ imprisonment. On December 7, 1949 he was involved in a shooting against SNB members near České Zleby in the Prachatice District. Junior SNB Sgt. Rudolf Kočí was shot, and Junior Sgt. František Háva seriously injured by gunfire.

Josef Hasil

Josef Hasil’s older brothers Julius (*1915) and Bohumil (*1920) also crossed the border. A Zábrdí baker, Julius Hasil sheltered his brother and other couriers. He fled to Germany to avoid arrest in December 1949 and became a courier. Butcher Bohumil Hasil also left the country in December 1949. The US Counter Intelligence Corps (CIC) recruited him at the Valka camp. A border guard shot him attempting to cross the border on September 13, 1950.

Josef Hasil

Josef Hasil stopped his activity in 1953 and left for the US, where he lives to date. The President of the Czech Republic award ed him with the Heroism Medal in 2001.

Štěpán Gavenda

Štěpán Gavenda was born in Vizovice on 25 June 1920. He was a locksmith engineer by vocation; during adolescence he had had several petty collisions with the law and had stayed in a youth detention center. He tried to reach the Czechoslovak army abroad in the spring of 1942 via Slovakia, but was caught on the border and sentenced by a German court to 7 months in prison for attempting to cross the border. He got involved in guerrilla activities towards the end of the war and was injured. The SNB arrested him on April 3, 1948, and interrogated him for crossing the border. Fearing persecution, he left for Germany, helping three friends to escape from prison and bringing them along. He went through several refugee camps, the last being Ludwigsburg, where the CIC recruited him for intelligence work in November 1948. František Bogataj was his case officer. He crossed the border between 25 and 30 times for the CIC, guiding about 65 refugees to Germany.

Štěpán Gavenda

Štěpán Gavenda was arrested in Prague on October 1, 1949. Following the investigation, he was sentenced to death by the State Court in Prague for high treason and espionage on June 23, 1950; an amnesty of December 10, 1952 changed his sentence to life imprisonment.

Josef Hasil

On January 2, 1952, he broke through the wall of the feared Leopoldov prison with Josef Heřmanský, Jaroslav Bureš, John Hvasta, Pravomil Reichel, and Josef Chalupa. On the run, Gavenda disarmed and neutralized a gamekeeper who tried to hold the group up. Except for Heřmanský, they all reached Germany safely. American-Slovak John Hvasta was granted asylum at the US Embassy in Prague.

Štěpán Gavenda

Gavenda testified to the StB that he met his case officer, František Bogataj, AKA “Frank,” in Cham on 1 February 1952. He told him – and RFE later on – everything about the situation in prisons, in Leopoldov, and in Czechoslovakia. Bogataj no longer trusted him, so he contacted Lucian, the head of the Polish intelligence organization. But Lucian probably did not trust him either, so Gavenda contacted the CIC agent Jan Cizik, and was sent on a mission to collect information in Czechoslovakia on October 19, 1952. He crossed the border to the DDR in the Hora Sváté Kateřiny area, and Soviet Army soldiers caught him on the border between East and West Germany on 5 November 5, 1952. After his arrest, Štěpán Gavenda made use of the situation, disarmed his escorts and fled, but was captured again following a short pursuit. He was transported from the DDR to Czechoslovakia on 10 March 1953.

Štěpán Gavenda

He reportedly said during the investigation: “I have nothing to say in my defense, and I conducted all of my illegal anti-state activity on purpose and with a clear view to damaging the current people’s democratic regime as much as possible.”

Štěpán Gavenda

Gavenda said during the main hearing before the Regional Court in Uherské Hradiště on 15 April 1954: “I cannot say today if the idea of working in espionage again occurred to me while still hiding in the country following my escape from prison in Leopoldov. But when I succeeded in crossing the border and was in West Germany, I was determined to join the service as an agent again. This is why I called up my boss, František Bogataj. I did not abandon the idea of espionage even having been rejected by František Bogataj first and the Polish espionage service later. For that reason I negotiated with Jan Cizik, the purpose of which was to make him help me get into the country.”

Štěpán Gavenda

The Regional Court in Uherské Hradiště sentenced Štěpán Gavenda to death on April 15, 1954. He was executed in the Prague-Pankrác prison on June 28, 1954.

Jaroslav Kaska na fotografii z vyšetřovacího spisu StB. Jaroslav Kaska as photographed for his StB case file.

Jaroslav Kaska

Protokol o výpovědi Jaroslava Kasky

Fotografie z vyšetřovacího spisu StB, na níž kurýř Jaroslav Kaska po zatčení demonstruje ukrytí tablety s cyanidů. Photograph from the StB case file showing courier Jaroslav Kaska demonstrating the hidden potassium cyanide tablet following his arrest.

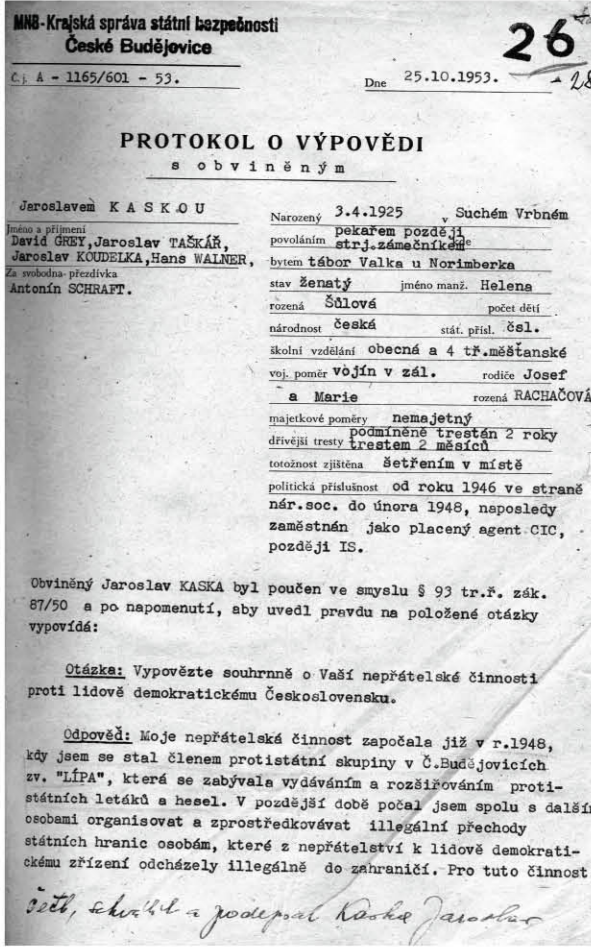
Jaroslav Kaska

Jaroslav Kaska na fotografii z vyšetřovacího spisu StB. Jaroslav Kaska as photographed for his StB case file.

Jaroslav Kaska

Protokol o výpovědi Jaroslava Kasky

První strana protokolu s Jaroslavem Kaskou. First page of minutes taken with Jaroslav Kaska.

Jaroslav Kaska

Fotografie panelů výstavy Státní bezpečnosti z 60. let k akci Východ.
Photographs of panels from the 1960s StB exhibition on Operation "East".

zdroj: ABS

zdroj: ABS

Závěr

Poslední zjištěné případy přecházení kurýrů přes hranici jsou zaznamenány ve druhé polovině padesátých let. Osudový rok 1956 definitivně ukázal, že k válce nedojde, když Západ nereagoval na povstání v Maďarsku. Hranice byla neprostupná. Naopak legální cesty mezi Východem a Západem byly čtenější. Proto se zpravodajské služby začaly orientovat na využívání těchto legálních kanálů, nazývaných „bílé linky“.

Jaroslav Huml emigroval 24. května 1956 do SRN. Byl získán MIS ke spolupráci. V letech 1956–1960 jej MIS vyslala celkem devatenáctkrát do ČSR. Jeho úkolem bylo získávat zpravodajské informace vojenského charakteru. Ze Západního Berlína cestoval přes NDR k čs. hranicím, které ilegálně překračoval. Stejnou cestou se vracel zpět.

Ve skutečnosti byl agent StB Jaroslav Huml podstaven americké rozvědce díky dalšímu agentu StB Vilému Jelínkovi v centrále MIS. StB jeho případ vedla a později i zveřejnila jako akci „Východ“.

Bilance zpravodajských operací 1948–1956:

Jaký význam měly nebezpečné cesty kurýrů? Nepochybně zvláště v prvních letech po únoru 1948 bylo zapojení do odboje přínosam pro osvobození Československa a obnovu demokracie. Lze se jen domýšlet, jak velký význam měly získávané informace v nejasném soupeření studené války. V případě válečného konfliktu mezi Východem a Západem by se operace pravděpodobně zhodnotily jako dobrá příprava: existovala by síť vysílaček a informátorů na území nepřítele.

Ohromné ztráty na životech a tisíce životů trvale poznamenaných vězněním však vyvolávají i otázku, nakolik byly tyto zpravodajské akce promyšlené a zodpovědně naplánované. Výcvik kurýrů byl zvláště v prvním období nedostatečný.

„Z rozboru realizovaných případů agentů-chodců vyvstává otázka, zda jejich prostřednictvím mohla americká špiónáž získat takové zprávy, které by mohly narušit budování socialismu u nás. Hodnotíme-li osobní schopnosti agentů, jejich stáří, společenské postavení, možnosti navazování styků s osobami, které by svými zprávami mohly citelně poškodit zájmy našeho hospodářství, docházíme k závěru, že agenti-chodci nebyli hlavní agenturou americké špiónáže a sloužili jen k tomu, aby pozornost čs. Bezpečnosti byla odvedena od hlavní americké agentury. Této úvaze odpovídá skutečnost, že hodně agentů bylo vysláno bez jakéhokoliv školení, bez konkrétních úkolů a jen na zkoušku, zda se jim přechod hranic a úkoly z vlastní iniciativy podaří splnit, nebo ne.“

Zpráva „Agentura americké špiónáže“, Studijní ústav ministerstva vnitř 12. 11. 1962

Conclusion

The last detected occurrences of couriers crossing the border date to the latter half of the 1950's. The fateful year 1956 demonstrated with finality that there would be no war. The West did not respond to the uprising in Hungary. The border was impenetrable. Conversely, legal trips between the East and the West were becoming more frequent, and intelligence services therefore started focusing on utilizing these legal channels, or "white lines."

Jaroslav Huml emigrated to the FRG on May 24, 1956. He was recruited by the Military Intelligence Service (MIS), which sent him to Czechoslovakia nineteen times between 1956 and 1960. His task was to obtain information of a military nature. He would travel from West Berlin via the DDR to the Czechoslovak border, which he would cross. He used the same path on his way back.

In reality, StB agent Jaroslav Huml had been secretly slipped into the US intelligence service thanks to Vilém Jelínek, another StB agent at MIS headquarters. The StB recorded – and later publicized – his case as Operation "East" ("Východ").

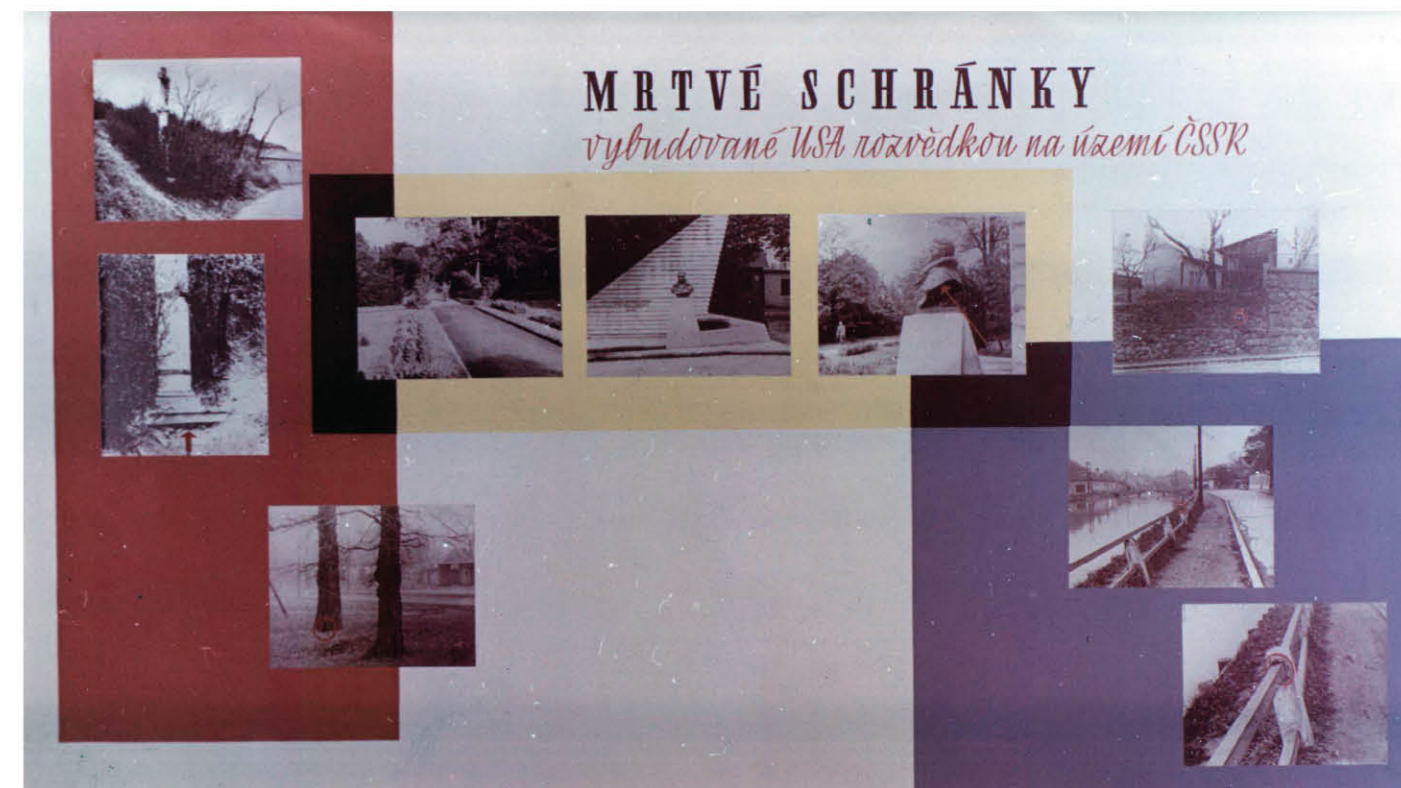
Summary of intelligence operations, 1948-1956:

What meaning did the couriers' dangerous trips have? Involvement in the resistance undoubtedly contributed to the liberation of Czechoslovakia and renewal of democracy and freedom, especially in the first few years after February 1948. Given the era in which they took place, we can only guess what importance the information obtained held within the confused Cold War environment. In the event of a war between East and West, the operations would probably be appreciated as good preparation. There would be an established network of radio transmitters and informers on enemy territory.

However, the huge loss of life and thousands of lives affected forever by imprisonment force the question of how well and responsibly were those intelligence projects prepared and planned. Courier training was insufficient, especially in the initial period.

"The analysis of the covered cases of pedestrian agents brings up the question of whether American espionage could really obtain through them any information capable of disrupting the pursuit of socialism in our country. If we assess the agents' personal capabilities, their age, social position, and the possibilities for setting up relations with persons whose information could materially affect the interests of our economy, we reach the conclusion that the pedestrian agents were not the premier agents of American espionage – they served merely to distract Czechoslovak security's attention from the chief American agency. This notion is supported by the fact that many agents were sent out without any training, without any particular tasks – just to try and see if they could cross the border and deliver on the assignments of their own will."

Report entitled the "American Espionage Agency", Study Institute of the Ministry of Interior, 12 November 1962

zdroj: ABS